

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU

Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE : Lei 220 pe 1 an
„ 120 pe 6 luni

TELEFON : 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREȚUL 5 LEI

ANUL XLVIII • Nr. 4
SAMBATA 28 IANUARIE 1939

Redactor responsabil : MIHAI NICULESCU

Permise pentru scriitori

de N. CREVEDIA

Am arătat în două articole tre timp, funcționează, vara, anterioare care e, în general, câte trei luni, două cămine de viață scriitorului român. Și încă n'am arătat totul. Adun în prezent niște documente fotografice, spre a se vedea mai târziu, cum trăiau scriitorii noștri, la 50 de ani după ce Mihail Eminescu, cel mai mare dintre ei, fusese asasinat metodic de boerii timpului și ucis apoi cu pietre!

Ca să nu se creadă, însă, că suntem orbi și răi, recunoaștem că un bun început s'a făcut. M. S. Regele Carol II a inaugurat, ani-trecuți, o fericită domnie cărturară și mierea augustelor Fundațiuni indulgește, în multe cazuri, pâinea tare și amară a scriitorilor. Cu șase ani în urmă, d. prof. Gusti, pe atunci ministru al Instrucțiunii publice lua și dânsul inițiativa de a se premia și tipări lucrările tinerilor și astăzi nu se mai poate spune că o operă valoroasă scrisă de un june necunoscut, nu și găsește imediat imprimăria. In-

eri, fiindcă n'au posibilitatea materială și n'au mai ales acel mijloc de a călători: permisul.

Am făcut o aneacă primire scriitori. Și am făcut descoperiri uimitoare: mulți, foarte mulți dintre ei, nu cunosc, afară de București, decât câteva orașe din Vechiul Regat. Alții, din provinciile alipite, nu au văzut până acum București, capitala țării! Cațiva dintre ei, oameni cu familie și copii, nu au văzut munții! unul dintre ei, om care are feciori la școală în cursul superior, mergea, mai an, la Buzeni și, neciuit delă fereastra vagonului, lacrama: vedea pentru prima oară Carpații și acea mare poveste care e valea Prahovei! Șapte zeci la sută dintre scriitorii noștri nu cunosc marea! Habar n'au de plajile Constanței și de privilegiile dulci ale Balicului. Foarte puțini cunosc noile provincii — și numai câțiva au vizitat frumoasele noastre mănăstiri. Scriitorul acestor rânduri, declară aici cu rușine că, deși cunoaște trei sferturi din Europa, nu cunoaște încă Chișinăul, n'a văzut Timișoara și deabia acum trei ani, a vizitat mănăstirile oltene, ca invitat al d-lui E. Lovinescu, care și dânsul atunci le cunoștea întâiași dată.

Eu nu cunosc mănăstirile din Moldova și nici pe cele tot atât de frumoase și de istorice din Bucovina. N'am vizitat Delta, n'am văzut Alba-Iulia, Blajul și nici cetatea Hotinului ori Vălenii-de-Munte, de aici din apropiere.

N'am văzut multe lucruri de preț din această țară, pe care am străbătut-o, totuși, de ne-numărate ori, în lung și 'n lat, pe jos, cu căruța, cu fulgerul și cu avionul.

Întădăvăr, nu poți pleca așa oricând și oricum la Sarmisegetuza. S'ar fi putut — și timpul încă nu e pierdut — să se organizeze excursii în grup, fiecare scriitor având în buzunar acea cărtușă fermecată care este permisul de C. F. R.

Fost-am noi scriitorii în corpore, vreedată, să vizităm Ipo-testii, acei păgâniți, Behtleem al neamului?

Apăi dacă scriitorul român nu-și cunoaște propria țară, cum o să mai poată el să vadă și străinătățile? Nu poți fi astăzi scriitor mare (și nici în antichitate nu se putea; Homer era un om cult și umblat) dacă rămâi o viață 'ntreagă în paele și fumul acestui București. Bietul Gib. Mihăescu mi se plângea adesea: n'am trecut, măi, niciodată frontiera și simt că această țară e pentru mine o mare scădere. Cum să treci granița? — imi spunea tot el — căci îți trebuie pentru aceasta o sumă, îți trebuie multe și acasă ai copii, ai familie, ai proprietar! Noroc că Gib. Mihăescu a trecut, în timpul războiului Prutul și de aci a ieșit „Rusoica”.

Mie, cândva, mi se întâmpla

Somnul pădurilor

Ca vechi miresme mă 'mbătau — minuni —
Svonurile pădurilor rourate de moarte,
Adormirea lămă în raiul cu sălbăticiuni...
Apele visului pierdeau stele prin aluviuni.

Isoarele ascunse pe subt arcul punților
Umblau fără glas printre stânci, printre arbori,
Oglindind căprioarele în jocul nunților,
Zăpada lunii, creștetul munților.

Se cerneau albastrii cuvicioase: chilim,
Peste mări de verdeață, când cerul purtă
Nespuse comori de zugrav bizantin:
Aur în crude corole de crin.

Somnul pădurilor în vis legănă
Crengi aplecate și umbre și munți...
In sbor nevăzut treceam undeva
Peste înălțimi alpestre de nea.

Dar vântul pornit-a prin cetini, arar,
Din brazi cădea rodul, de pe cer luceferi,
Și apele lunii curgeau fără har
Pe mine, din somn, prăbușitul Icar.

Somnul pădurilor prin care am trecut
Subt steaua mezină a anilor tineri,
Ca un fum, printre nori cenușii s'a pierdut
In telurica noapte, de lut.

VLAICU BARNA

Scriitorii în provincie

de ION BIBERI

Istoria literară înregistrează exodul scriitorilor din provincie către marile centre de cultură, unde tinerii entuziaști au căutat totdeauna consacrară și notorietate. Viața provincială nu oferea, într'adevăr, nici fermentul viu al emulației, nici publicul comprehensiv, deschis nouilor experiențe pe care acești scriitori năzuiau să le impună contemporanzilor. Uneori, prin lipsa de mijloace tehnice îndestulătoare reclamate de activitatea literară — piesa teatrală — scriitorul era obligat să caute în strălucirea curților regești sau în plinătatea de viață a marilor capitale, mijloacele și ambianța priincioasă realizărilor și înțelegerii. Poate că unele din condițiile de existență ale scriitorului în provincie continuă să fie și astăzi improprii activității literare; poate că împrejurările exterioare, cât și egi-mul moral în care scriitorul e obligat să trăiască, îl diminuează și-i macină. Părerea generală care își face din situația geografică a scriitorului un fel de criteriu de apreciere a valorii lui, condamnând în principiu pe scriitorii provinciali în favoarea celor din centrele culturale importante, poate avea anumite justificări, dar ea e mai degrabă rodul unei gândiri confortabile și al unei lipse de efort de a considera lucrurile în realitatea lor amănunțită. Vom încerca deci să deslușim câteva din datele vieții scriitorului locuind în provincie.

Sub raportul materialului de viață și observației pe care le are la îndemână, scriitorul provincial nu poate fi considerat într-o poziție neprivilegiată. Orice colț de lume și orice societate își au un specific și răstrâng o nouă undă de viață. Nu putem face, sub acest raport, ierarhii și scări de apreciere, afirmând că numai marile centre sunt pline de interes, în timp ce realitatea provincială e lipsită de iradiere și vibrație. Inmulțită în tipare nenumerate, respită în manifestări de mare varietate, viața se afirmă pretutindeni, cu sămburele ei de adevăr, cu dramele și cu taina ei. Este neîndoielnic că între diferitele medii se adăncesc diferențe de ritm și intensitate de viață, dar tocmai în această varietate constă multiplicitatea și farmenul universului uman. Existența de provincie și mai ales, viața satului, prezintă pentru observatorul care știe să vadă și mai cu deosebire pentru acel ce știe să stabilească anumite comunicări sufletești cu aceste medii, realități tot așa de bogate ca și complexitatea de structură a marilor capitale. Ritmul încropit al existenței, lipsa aparentă de conflicte sufletești și simplitatea de structură interioară a oamenilor fac loc, pentru observatorul lucid, unei nesfârșite varietăți de forme și manifestări.

Dar, poate că sub acest unghi de privire, problema e rău pusă. Căci nu exteriorul, faptele din afară și întâmplările din jur au semnificație pentru scriitor, ci optica interioară a acestuia, puterea lui de transfigurare a realității și imprimarea propriilor mișcări de simțire faptelor care se perindă pe ecranul vieții sociale, inconjurătoare. Nu bogăția și varietatea de manifestări a mediului transformă pe un om oarecare în scriitor, ci tumultul, tălăzura dinlăuntru, nouțata vizuală și simțirii proprii. Accentul cade prin urmare pe factorul interior și nu pe climatul social din jur: dintr-o existență incroțită și dramă, după cum din monotonia închisori, Dostoievski a des-făcut jerba unei trăiri interioare fără seamăn, cu prăbușiri, neliniști și povăntii. Scriitorul de provincie nu poate fi deci apreciat după îngustimea orizontului său inconjurător, ci numai după vânzolirea sa lăuntrică și puterea lui de convertire a exteriorului brut, pe plan de realizare artistică.

Intervin însă condiții particulare existenței scriitorului de provincie, care vor avea un răsănit adânc în opera sa artistică. Sunt, în primul rând, împrejurări fericite, priincioase creației: existența monotonă, prilej de seninătate și reculegere. În orașele de provincie, la noi în țară, ca și în alte părți (cum răsuna cândva în noaptea pașii noștri pe străzile liniștite ale orașelor de provincie din sudul Franței!), viața se scurge lent, fără drame, fără prăbușiri. Firile contemplative se părăsesc în acest mediu vagabondării interioare, elanurilor turburii, visului. Visul: prima treaptă a infaptuirii artistice. Scriitorul de provincie nu crează zori și hărțuit; el nu cunoaște nici încordarea aprigă în lupta vieții, nici ambții nemăsurate, nici imboldul necruțat al editorului; el scrie sau crează după capricii obscure, aproape la întâmplare, spontan, nezorzi; el înghetează astfel, aproape fără vrere, urzeala fină a unui vis

R. G. Streinu

Scriitori contemporani: Vladimir Streinu

Bietul Plutarch!

de VLADIMIR STREINU

Defectul din naștere al culturii noastre, care — mai pe toți câți ne mișcăm în cuprinsul ei, ne închide într'un destin oarecum îngrat, este defectul culturilor apărute cu întârziere.

Clădim nu pe nisip, nici vorbă, de oarece ca fiecare popor avem fundamente spirituale proprii, dela care pornim chiar fără să ne dăm seama (și poate că pentru creațiunea artistică e totdeauna mai de folos să nu ne dăm bine seama), dar clădim pe temelii neînșurubate adânc, cetermulate abia în rasul pământului. Căci dacă dispunem, cu alte cuvinte, de o realitate sufletească etnică, dela care ne tragem singurele noastre puteri, suntem aproape cu totul lipsiți de acele valori universale de asimilație proprie a „umanioarelor”, cum li se spunea pe vremuri, de fondul umanistic, pe care, atât de rodnic, s'au altorit etnicitățile apusene.

La noi, când un scriitor și-a început cultura, așa cum e firesc, dela clasicismul greco-roman, împrejurarea a fost totdeauna curată întâmplare. În afară de câteva sforțări cu totul individuale, nimic organizat, care să ajute la întremarea culturii ca unitate națională, nu putem înregistra. D. M. Jakotă, în prefața la cele câteva *Vieți Paralele*, pe care le-a tradus și tipărit de curând, traducere despre care vom arăta îndată ce credem, este mult mai restrictiv: „singur Eminescu, scrie astfel așa, a cunoscut adânc această cultură antică și se văd oarecari influențe în poeziile sale. Ceilalți scriitori au rămas aproape virgini”.

Lăsdă pe d. Jakotă să-și admire singur felul de a se exprima după care e cam greu să ghicim pe clasicist, sărăcia noastră, de neîngădui, nu ni se pare totuși chiar atât de înfiorătoare. Căci, oricât, am mai avut parte și de un Odobescu, al cărui climat sufleteș de bășină era spiritualitatea elină; am mai cunoscut și pe un Coșbuc, de la care ne-a rămas o exemplară fuziune a fondului etnic cu tiparele antice; am mai dobândit un homerid în Hogaș și un liniștit mediteranean în Duiliu Zamfirescu, fără a menționa încă pe acel adevărat Homer al poporului nostru, pe care numai Dumnezeu, în afara oricărei pregătiri a noastră și a lui, ni l-a dăruit, — pe Ion Creangă.

Așa încât concluzia dreaptă este că dintre „virginii” d-lui Jakotă se mai arată vre-o câțiva cunoșcători deplin ai celui glorios ciclu de cultură, despre care vorbim; numai că Eminescu, Odobescu, Coșbuc, Hogaș și Duiliu Zamfirescu reprezintă cazuri personale: lanțul istoric al culturii românești nu-și simele cele dintâi verigi prinse de lumea veche. Și a ne fi născut la viața spiritului târziu, în plin romantism european, adică a fi pornit în cultură nu dela capăt, ci dela un amune punct din evoluția Apusului, este defectul congenital al culturii noastre.

Dar, cine știe! Cum suntem foarte tineri, se va găsi poate mijlocul prin care să ne împlinim această lipsă. Se va pune învățământul secundar pe baze mai umanistice sau se va iniția cândva o campanie de traduceri temeinice din autorii greci și latini. Să nădăjduim. Poate că traducerele care au și apărut la *Fundația pentru Artă și Literatură* „Regele Carol II” ca și *Institutul de studii latine*, înființat anul trecut de d. N. I. Herescu, sunt chiar semnele vremii pe care o dorim. Până atunci însă, până când aceste sforțări vor deveni mișcare organizată a culturii noastre întregi, cu atât mai mare ne este folosul și cu atât mai simțită paguba, când întâmplător căpătăm traduceri bune sau rele. Lucrul bun va ușura sarcina acelei vremi, iar cel rău va trebui reluat, cu o nouă pierdere de timp.

De aceea, neînșurubându-ne condeul de rău ca de obicei, credem că d. Jakotă, pentru traducerea mizerabilă ce ne-a dat din Plutarch, merită toate severitățile. Nici nu mai stăm să arătăm că traducătorul s'a folosit de criteriul cel mai arbitrar în alegerea *Vieților* traduse și nici că după *Cato cel Tânăr* și *Phokion* a înlăturat „comparația” din Plutarch. Pentru aceste lucruri ca și pentru prescurtări sau desvoltări față de original, dacă d-șca n'ar fi schilodit fără milă însăși limba românească în care a tradus, am fi lăsat unui eleanist dreptul de a-l judeca și a-l pedepsi.

Dar d. Jakotă a făcut față de limba noastră un nemaipomenit act de barbarie. Versiunea latină din ediția lui Th. Doehner și cele franceze ale lui Talbot, Pierron și Brotier, de care suntem înștiințați că s'a slujit (și nu e nimic rău că un traducător al calisicilor se ajută de lucrările științifice din cât mai multe limbi) a stăclit în așa fel limba versiunii românești că numai lipsa totală a oricărui simț lingvistic din

partea traducătorului poate fi cauza acestui adevărat dezastu. Sintaxa și topica limbii latine se recunosc mai pretutindeni, făcând traducerea românească de neînțelese.

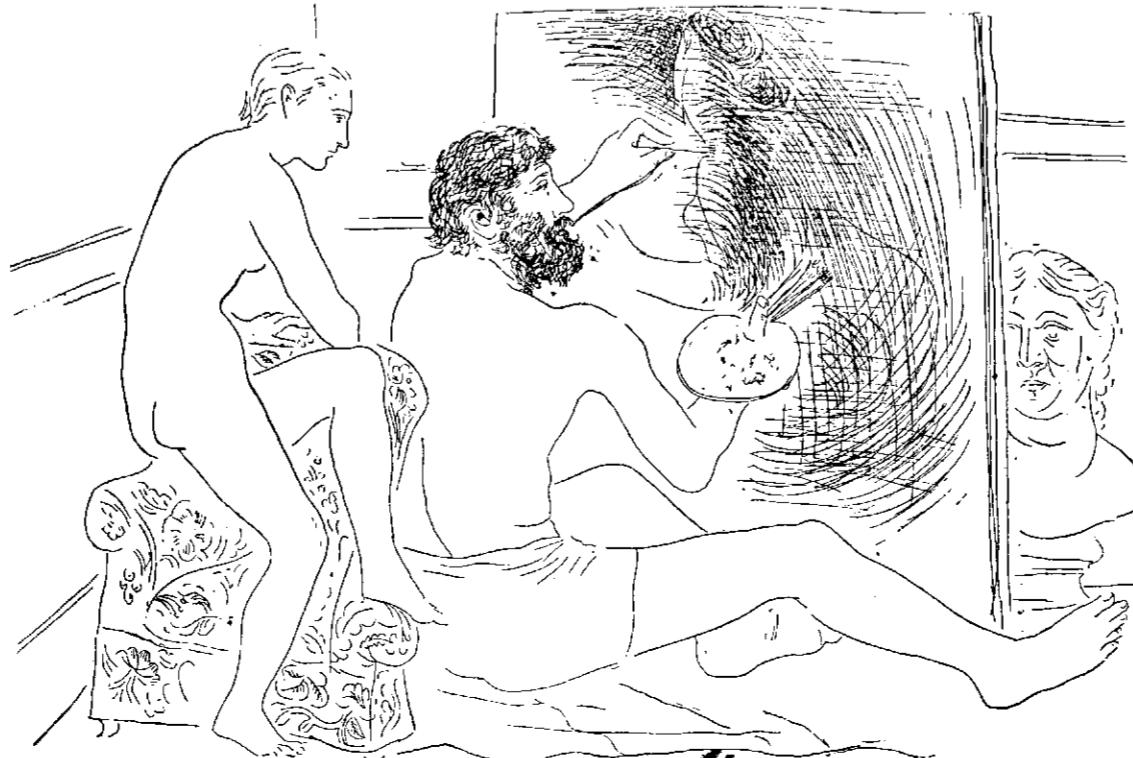
D. Jakotă, împotriva felului limbii noastre, poate astfel scrie: „Aici aude că ar dori să-l vadă *Kratesipolis*, văduva lui *Alexandru*, feciorul lui *Polisperchon*, femeie foarte frumoasă ce locuia atunci la *Patras*. (*Demetrios*, pg. 269). Va înțelege oricine că ceea ce năucește fraza citată este locul unde a fost găzduită lămurirea că *Alexandru* e „feciorul lui *Polisperchon*”; se lovește în atenția cititorului de două ori: odată când el așteaptă să i se mai spună ceva despre *Kratesipolis*, dar se continuă cu *Alexandru*, iar a doua oară când, înțelegând că trebuie să se aștepte la lămuriri despre „feciorul lui *Polisperchon*”, e întors din nou la „văduva lui *Alexandru*”.

Cât privește sintaxa modelului latin, rândurile următoare ne fac dovada deplină: „*Acesta* (*Fannius n. r.*) e ales consul. *Caius tribun a doua oară, fără să candideze, fără să solicite voturile, ci primindu-l oferit de dragostea și de favoarea poporului*”. (*Caius Gracchus*, pg. 133). Exemplele citate sunt două dintr-o sută. Pentru un cărturar, mai grave ni se par cele de sintaxă, deoarece ele trădează o inadvertență și poate chiar o ignoranță. Căci a păstra în traducere românească sintaxa textului latin înseamnă că uită sau a nu ști că limba română, după modelul latinei vulgare, este o limbă analitică în care nu au ce căuta formele sintactice ale latinei culte.

D. Jakotă mutilează firea limbii noastre în toate felurile. Urmele traducerilor franceze consultate se arată pe fiecare pagină, fie simple, lexicale sau sintactice, fie combinate cu cea mai caracterizată ignoranță a limbii române: „...câci mă va vedea moartă înaintea lui, pe mine pe care ai iubit-o atât” (*Agis*, pg. 52); „Se spune că *vechiul Leonidas*”, *Spheros* trăia sub *Ptolemeos Philadelphos* și în *floria* pe timpul lui *Ptolemeos Euergetes*” (*id.*, pg. 61); „e tulburat de *veștile ce cad*” (*Kleomenes*, pg. 78); „acel care se pusese către sine garant” (*id.*, pg. 80); „semnul unei iscusinți și a unei mărimi de suflet *ordinare*” (*id.*, pg. 87); „...neculezând să mai lupte, se salvă pe sine” (*id.*, pg. 89); „...iar dânsii... nu lasă pe nimeni să treacă *până sunt vii*” (*Caius Gracchus*, pg. 142); „*Alkidamos*, filosof și orator, în *floria* pe la 424 a. Chr.” (*Demosth.*, pg. 158); „...enthimemele sale *miroase a untdelemn*” (*id.*, pg. 160); „*Glasul* și l-a înțărît roșind discursuri sau versuri pe când suia coastele declurilor *fără să se răsuflă*” (*id.*, pg. 164); „...că despre acest lucru se cântă un *alt oracol*” (*id.*, pg. 173); „*Se putea auzi pe unii* ce spuneau că...” (*Ciceron*, pg. 215); „...discursurile sale *infectate de această inoportunitate*...” (*id.*, pg. 219); „*Cicero a însetat și pe când bea...*” (*id.*, pg. 224); „...dorința de glorie... stinge din suflet... *orice doctrină și pasiunile*”

(Urmare în pag. ultimă)

(Urmare în pag. ultimă)

Picasso

Desen

(Urmare în pag. 7-a)

CRONICA LITERARĂ

de CONSTANTIN FANTANERU

George Lesnea: Argint, versuri, (edit. Cartea Românească, București)

Realizările de tehnică ni se par a fi stăpânit planul întâiu al preocupărilor d-lui George Lesnea, în compunerea noului volum de versuri „Argint”. Poetul a vrut să meargă cât mai departe cu știința lucidă de a întocmi o poezie, — pătrunzând dincolo de rimă, ritm, armonizări de accente, etc. în lăuntru mai delicat al imaginilor, al sensibilității metafizice. O măiestrie formală deosebită, desigur, bucură când o constatăm la un poet de al cărui lirism am știut mai de mult că are izvoare trănice de alimentare. D. George Lesnea s'a impus ca un temperament înzestrat, stăpân pe o gamă întinsă a sensibilității, în contact direct cu emotivitățile cotidiene, și deci ferit de abstractizări, de ermetisme, de ceea ce a devenit intelectualizarea poeziei. De aceea problema tehnice, la d-sa, prezintă o importanță aparte. La ea nu se face apel ca să acopere un deficit al conținutului sensibil, ci, dimpotrivă, slujește ca să oprească în forme durabile o abundență fluidă, o nelimitată stare de exaltare! Nimic mai profitabil de cât această utilizare a tehnicei! Rolul său de cupă strângătoare a sensibilității în tipare calme — apare ca o binefacere, indiferent, firește dacă în conținut cristalizează o experiență tragică sau optimistă. La d. George Lesnea tehnica este odihnă, siguranță, acel confort destul de rar al poeziei, care, ca o construcție temeinic zidită, inspiră sentimentul rezistenței împotriva efermității.

Așa în strofele următoare, iese în lumină asistența formală de care vorbim, ca o valoare de acelaș grad, cu a originalității simțirii:

Păianjenii urâtului se'ndeasă,
Pe frunțile tristețelor din casă,
Cuvintele-s beșici ce 'ndată crapă,
Vărsând vedenii turburi pe pleoapă,
Nu-i nicăeri nimic. Se 'neacă drumul.
Căscându-și gura ne înghite fumul

Ne răzămăm de crengi, de cuiburile gonle,
De gârbo velle amintiri domoale,
Pe lângă câinii vagabonzi, cu chinul,
Umblăm prin gloduri căutând destinul,
In ochii lor vedem ce 'n noi se 'ntâmplă.

Ne pare că pornim spre amorfire,
Că morții au fugit din cimitire
Și s'au ascuns în noi-Cu mâini albastre,
Iși încălzesc la inimile noastre,
Vechile ucise de vitare.
De asta e tăcere-așa de mare.
CA NIȘTE FRUNZE NEGRE (pag. 99).

Dacă în strofele acestea prozodia constituie o reușită contopită armonios cu întregul liric, rămânând ca să gustăm înghemănarea ei discretă, alături ea este o ingeniozitate, un vădit rafinament, care atrage atenția mai mult. Astfel ni se pare virtuozitatea rimelor cu accentul pe vocala antepenultimă, din bucățile „Salcia”, „E ceasul albastru”, „Primăvara”, „Mi-i soră colina”, „Trecând pe câmp lumina”,... Poezia „Mi-i soră colina” excelează în deosebi prin această rimă cu accent antepenultim:

Sunt hatmanul frunzelor și al șopârțelor,
Alesu-m'au staroste broaștele gârțelor,
Mă au de duhovnic bursucii și vultpele,
De versul meu iepurii și gudură pulpele.
Cuvintele mele cu mână se 'ngeamănă,
Plugarii și 'n pieptul meu ară și samănă-
tmi dau bună ziua lăstunilor și urabia,
Mărețul luceafăr salută cu sabia.
Dumbrăviile serii își flutură fustele,
Când dorm lângă greeri și străji mi-s
lăcustele.
(pag. 47)

Este de remarcă tonul natural al compoziției, păzită îndestul de primejdie retorice, atât de deseori amestecată acolo unde înfloresc tehnica. Optimismul d-lui George Lesnea se susține de altminteri temperament, — atitudine lirică, panască, fără ajutorul prejudecios al reflexivității, după cum exprimările elegiace sunt destăinuirii spontane, valoroase prin sinceritate. Chiar într-o poezie ca „Psalm”, scrisă la hotarul de lângă declamație, nu ni se pare ca poetul să fi căzut în acest păcat:

Te pasc pe câmpuri oile și caii.
Albinele te cară la prăsiți,
Te înfloresc din sângele lor, scați,
Te dă la vânturi frunza depe crăci

Cu clipa ce rânită se strecoară.
Cu anii ce ne-urucă nre strigoii,
Invață să scărânească și să moară.
Vecia ta întemnițată 'n noi

Ești chinul meu și singurul meu bine.
Ești pânza bărcii mele cu nimic.
Ești sâmburul cuvintelor din mine.
In traista mea cu zile te ridici...
(pag. 68).

O poezie cu totul frumoasă credem că este „Când ninge”, exercițiu de versificație care aduce aminte înduioșător, de „Doina” lui Șt. O. Iosif:

Când ninge rar,
Pornești hoinar
Și'ncet din cer
Zvâriști de ger,
Pe ani și tei,
Cad ghiocci,
Jucând prin văi,
Fug zurgălii.
Cling-cling, cling-cling,
De ochi s'ating.
Cu alb amurg
Pe gene curg.
Pun pe trecut
Câte-un sărut

Un stins sărut...
In piept și 'n grai,
Miroase-a rai
Crezi că plutești,
Că nu mai ești,
Că printre fulgi
Din lut te smulgi

Spre stele reci
Visezi că pleci.
Spre stele pleci...
Cling-cling, le vezi
Și trist visezi.
Cling-cling, visezi

E totul sfânt,
Nu-i chin, nu-i vânt.
In suflet nu-i
Azi nici un cui.
Și nici un spin
Nu-i pe destin.
Ai vrea să sbori,
Răzând să mori.
Plângând să mori.
(pag. 64)

Vom încheia semnalând ceea ce am găsit că formează totuși un abuz în laborările de vrednic meșteșugar ale d-lui George Lesnea. Vom denunța acest abuz în întrebuintarea până la oboseală a unui procedeu metaforic. Autorul știe că un frumos efect de plasticizare se obține prin alăturarea unei determinări concrete lângă un cuvânt abstract, și prin împrumutarea de proprietăți între termenii legați metaforic. Versul tipic pentru procedeul adoptat poate fi: „Strâng macii vinul roșu al zărilor în cești” (pag. 11) sau „Sălciile stau pe maluri, pieptându-și părul ud” (pag. 26) precum și „Ca o clipă veche, câte-o frunză cade” (pag. 34). Abuzul însă constă în acumularea exemplului de utilizare a procedeuului în fiecare vers din toate strofele poeziei, care, la rândul său nu se deosebește, ca factură, de multe altele din volum. În poezia „Peste păpuși de soare”, întâlnim astfel epuizat procedeul: „bate din aripi privirea”, „Linieștea deschide poarta”, „Turmele băură ziua”, „Plopii mătură cu vârful”, „Scârțâie prelung amurgul”, „boii câmpu-l duc la pas”, „Vântul trage cu arcușul”, „Pe cărarea unui fluer”, „curge șipotul de oi”, „Schitu-și mișcă, în litanii, tristul clopot de la gât”, etc. Paradoxul unei asemenea îngrămădiri metaforice este îngreuierea până la respingere a lecturii. Peisagiul nu se poate fixa spre a fi contemplat, și cu atât mai mult, — oprită neîntrerupt și fărâmițată, — emoția ajunge prea săracă spre a se mai comunica.

În afară de aceasta, întâlnirea procedeuului neschimbat de la o poezie la alta, le scade considerabil din unicitate și face zadarnică trecerea de la un conținut la altul. Nădăjduim că d. George Lesnea va culege îndreptările ce se cuvin din semnalările noastre cu atât mai mult cu cât am ținut să-l înfățișăm mai întâiu ca pe un poet prețios.

ANIȘOARA ODEANU

Colecția „Universul literar” a angajat spre editare volumul de versuri al d-rei Anișoara Odeanu, intitulat „Fata lui Codru-Impărat”. Autorea este un nume cunoscut și apreciat în literatura românească tânără. Romanele „Într'un câmin de domnișoare” și „Călător din

Anișoara Odeanu

noaptea de ajun” au avut un frumos succes de public și au consacrat deopotrivă talentul scriitoarei în judecata critice. „Fata lui Codru-Impărat”, volumul de versuri care se tipărește în Colecția „Universul literar”, aduce exprimarea lirică a talentului d-soarei Anișoara Odeanu și cartea va constitui o frumoasă tipărire în primăvara ce se apropie.

UN CONCERT DE MUZICA GREACĂ MODERNĂ, LA BUCUREȘTI

Societatea compozitorilor români, în dorința de a face cunoscute la noi tendințele și aspectele muzicii contemporane, a organizat cu concursul „Filarmonei”, un concert simfonic de muzică greacă, la Atena, în ziua de 5 Februarie, orele 11 dimineața.

Va conduce d. Filip Economidis, directorul Conservatorului

FILIP ECONOMIDIS
Directorul Conservatorului din Atena

și asociației simfonice din Atena.

Programul, cu lucrări de Manolis Calomiris, Nico Scalcotos, Antioche Evangelatos, Marius Varvoglis, Emil Riadis și Petre Petridis, va fi executat cu concursul d-nei Crino Calomiris, pian și Tycha Turlichis, dela Volksoper din Viena, canto.

Data fiind lipsa totală de difuziune în România a muzicii cu variate și însemnate afirmări ce reprezintă producția compozitorască a Greciei, cât și seriozitatea manifestării organizată de soc. compozitorilor români, această inițiativă este de cel mai viu interes și va fi desigur urmărută cu toată atențiunea ce merită.

ION F. BURICESCU: PE MARGINI DE PRĂPASTIE, însemnări din război de întregire.

„Asociația generală a Iahonitelor” a tipărit cartea d-lui prof. Ion F. Buricescu: *Pe margini de prăpastie, însemnări din război de întregire*. Până la o recenzie mai amplă a interesantului volum de nouă documentare asupra războiului întregirii, vom spune că d. Buricescu aduce un punct de vedere original în lucrările de această speță. „Istoria războiului”, pentru unitatea națională, — scrie autorul, — va avea nevoie, pe lângă documentele oficiale, și de mărturiile aceluia care au luat parte cu brațul la înfăptuirea idealului nostru. Oricât de strălucit ar fi cadrul, în care s'au mișcat adeseori luptătorii depe front, nu se poate contesta că, numai amănunțele, realitățile, mici în aparență, vor fi în stare să dea viață considerațiilor abstracte și să precizeze contururile perspectivelor largi ale totului.”

EXPOZIȚII

Pictorul N. Brana și sculptorul Ștefan Gombosi vor deschide o expoziție de pictură și sculptură în sala „Dallés”, la 1 Februarie a. c.

Biserica neagră, de Victor Popescu

Am anunțat că în Colecția „Universul Literar” va apărea curând volumul de nuvele „Biserica Neagră”, al d-lui Victor Popescu.

Dela apariția revistei „Universul Literar”, numele d-lui Victor Popescu s'a făcut cunoscut și apreciat prin sprințul serios dat literaturii tinere, căreia i-a deschis în paginile revistei un loc de largă circulație în publicul mare. „Biserica Neagră”, opera de debut a scriitorului, este produsul unei sincere pasiuni pentru literatură și al credinței în menirea frumoasă a artei. Cartea d-lui Victor Popescu, conducătorul entuziașt al „Universului Literar”, va fi unul din darurile alese ce ni le vor oferi librăriile, în curând.

Lămuriri pentru „Premiul cititorilor”

În legătură cu premiul de 5000 (cinci mii) lei, instituit de „Universul Literar” pentru cea mai bună analiză critică a personajilor:

1) IKI IANKEL, din romanul FUNDACUL VARLAMULUI, de Ionel Teodoreanu (ed. „Cartea Românească”) și

2) MOIȘE DINERMAN, din romanul DOUA CHEMARI, de Octav Dessila, (ed. „Cartea Românească”), dăm următoarele lămuriri:

Lucrarea va fi o singură compoziție. Ea nu va consta însă neapărat dintr-o paralelă, — asemănări și deosebiri — între cele două personaje. Analiza se va face și prin raportarea tipurilor la mediul lor social.

Dealtminteri scopul premiului este de a cerceta modul cum judecă publicul mare operele cari zugrăvesc tipuri din viața modernă.

Reamintim că manuscrisele se vor preda redacției până la 1 Martie a. c.

Hronic, de Al. Raicu

Săptămâna viitoare se va pune în librării HRONIC, volumul de versuri al d-lui Al. Raicu, al patrulea scriitor din generația tânără, tipărit de colecția „Universul literar”.

Poetul Al. Raicu garantează valoarea producției sale lirice printr-o corectă și armonioasă versificație, precum și prin gamă felurită a inspirației, pornind dela un tradiționalism purificat. HRONIC va fi un frumos succes.

Baletul „Nunta în Carpați”

La Opera Română s'a prezentat în primă audiență, baletul „Nunta în Carpați”, drept demonstrație în fața comisiei pentru Expoziția Internațională de la New-York, presădată de d. prof. Dimitrie Gusti.

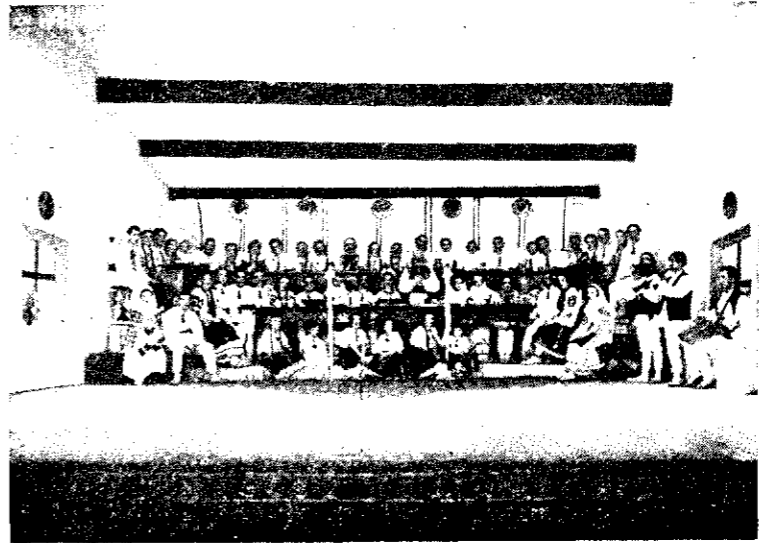
Scenariul baletului alcătuit de d-na Floria Capsali, joacă rolul de frumoasă dezvoltare muzicală talentatului compozitor Paul Constantinescu precum și de ingenioasă decoruri sculptorului Mac Constantinescu.

Din desfășurarea coregrafică a baletului, prin scurte și amuzante scene, se profilează intriga baletului, care ar fi supunerea miresei în fața hotărârii părinților ei de a se mărita cu cel ales de ei iar nu cu acel iubit de ea.

Le e tristețea că o pierd dintre rândurile lor. Această scenă este ingenios tratată de compozitor prin suprapunerea de ritmuri, pe care de altfel și coregrafia accentuează le subliniază cu perfecțiune.

În baletul „Nunta în Carpați”, d-na Floria Capsali, joacă rolul principal al miresei, redându-l cu toată intensitatea vigurosu-lui ei talent, cunoscut și apreciat de noi toți, fiind minunat încadrat de cele două admirabile elemente masculine ale baletului românesc, Oleg Danowski în rolul mirelui și Mișă Dumitrescu în cel al fiăcăului trist.

D-ra Mary Georgescu a subliniat rolul de mamă soacră, cu inteligent umor și a dansat cu

Baletul este compus din două tablouri. Primul înfățișează o ogradă unde tineretul satului descarcă și joacă zestrea. Apoi vine alaiul nunții în frunte cu lăutarii și jocurile încep. Tabloul al doilea prezintă un interior țărănesc anume orânduit pentru sărbătoarea nunții. Aci, ritualul mesei de nunță și înălțarea jocurilor au seos în evidență bogățiile folklorului nostru. Coregrafia dansurilor bazată exclusiv pe ritm autohton ne-a făcut să vedem cât de sprinten și mai ales cât de divers este ritmul jocurilor noastre populare. Una dintre cele mai reușite scene este scena im-bodoriș miresii, unde nevestele guralive și vesele exaltă de bucurie pentru că de partea lor mai câștigă încă o nevastă iar fetele plâng pe mireasă și mare

mult temperament. D-na Marie-Jeanne Livezeanu în sora miresei a avut duiosase nuanțe sufletești în scenele ei cu fiăcăul trist.

D. G. Oprisan și d-na Magda Kenny în rolurile nașului și al nașei au competit cu sora și sora tinută această desăvârșită distribuție. În hora miresei, jucată de ea și suratele ei, s'au distins siluetele fine de bune dansatoare și interpretate ale d-relor: Nutzi Dona, Josefina Krannich, Magdalena Rădulescu, Coca Ișnat și Nadina K.aink. La reșta scenică a acestui balet au contribuit, în mare parte, decorurile și costumele d-lui Mac Constantinescu, al căror colorit atât de specific românesc, au întregit atmosfera de nunță țărănească.

„DRUMET ÎN ANOTIMPURI” (ED. „FRIZE”), poem de Ștefan Baciu

Peste câteva zile va apărea în librării placheta „Drumet în anotimpuri”, poem în șase părți de Ștefan Baciu, cuprinzând între un preluđu și un postluđu, cele patru anotimpuri. Va fi, nu ne îndolm, o nouă măturare prețioasă a unui talent liric dint-e cele mai înzestrate în poezia tânără românească. D. Ștefan Baciu mai are gata pentru tipar un volum de poeme „Călătorul de comori” ce va apărea în primăvară, la Fundațiile Regale.

CUVANT ÎNAINTE LA SEZATOAREA SCRITORILOR TINERI, DIN SIBIU, ROSTIT DE AL. DIMA

Îmi revine protocolara însărcinare de a saluta în numele grupării intelectuale „Thesis” Sibiu pe scriitorii dela „Universul Literar” cari au răspuns cu atată entuziasm invitației și prețuiri noastre, alcătuiind bogatul program al sezatoarei de față. E o însărcinare protocolară ca orice salut care părăsind taie-nețele inimii, trebuie fluturat în public, dar căldura ce-l învâluie e merită a toți zăpada solemnității și a exprima bucuria unor camarazi pentru prietenii lor scriitori.

Sentimentele noastre nu sunt de altfel improvizată și de circumstanță, amabilități obligatorii de gazdă dornică de a face o bună

Al. Dima

impresie oaspeților ei. Ele exprimă legături reale, desăvârșite punct ideale cari ne duc spre tinerii scriitori dela „Universul Literar”. Între ideologia noii echipe a revistei bucuștene și concepțiile noastre literare există certe afinități.

Ne legăm mai întâi tineretă, care nu mai e de mult o vobă goală, ci o realitate spirituosă vădit creatoare. Pe schelele ei astăzi ca și altădată, ca totdeauna, se înalță edificile de mâine ale valorilor culturii. Tineretea rămâne leagănul lor etern.

Dar dincolo de acest substrat elementar și imediat, noua ideologie a „Universului Literar”, ne-a impresionat prin direcția ei ce-a depășit un tineret caracterizat de obicei prin atitudinile de frondă, gesturi de stângă, avangardă literară de stil modernist. Încă din primele numere ale apariției sale, „Universul Literar” și-a fixat drumul său pe abia tradiționalismului clasic, ținand dar să stăpânească rațional tumultul unei tinereti, elocand de nerăbdarea creațiilor negale. Un duh al liniștii și al unei maturități timpurii s'a așternut pe rândurile și paginile revistei bucuștene. În această trăsătură a ei desigur, scriitorii provinciei noastre și-au recunoscut propriile lor gânduri și sentimente. Provincia a fost chiar totdeauna leagănul unei atitudini mai calme în fața solicitărilor violente ale vieții literare, un fel de sudină a cântecului prea impetuos.

„Universul literar” a reușit apoi să trezească sustinute ecouri în provincie prin înțelegerea și cultivarea valorilor ei. Cel mai de seamă fapt social al literaturii de după război, rămâne jocul pe care a știut să-l cucerească provincia, părăsind rolul pasiv și contemplativ de altădată. Revistele și grupările au cunoscut — în ultimii ani — c ascensiune pe care nici un istoric literar obiectiv n'o poate nega. Ardealul mai ales a adus contribuții evidente cu „Gând Românesc”, „Pagini literare”, „Familia” spre a nu cita decât revistele predominante.

„Universul literar” a înțeles fenomenul și și-a deschis paginile manifestărilor scriitoricești din provincie, dovăduindu-se astfel încă odată actual. Pe această cale, a și pătruns în inima publicului provincial, așa cum o ilustrează din plin sezatoarea de față.

Depășind cercurile Capitalei, revista bucușteană se apare tot mai mult de valorile mirei publice care în provincie — tre-buie s'o recunoaștem — a păstrat mai vie și mai pasionată, dragostea contemplativei și a visului literar.

Iată motivele pentru care salutul meu — în numele grupării „Thesis” — flutură cu o nestăpânită emoție.

...ȘI DESPRE ȘERPI

de G. BANA

„Șerpii au dimineța veninul în coadă, la prânz îl au în cap și seara în burta”. Acest lucru îmi era cunoscut încă de când, mic copil umblam cu picioarele goale — cura lui Kneip — și mă duceam la vie ca s'o păzesc. Asta însemna că poza de șerpi putea să fie ceva mai puțin grăjălie dimineța pe răcoare și să se întelească mereu, odată cu mersul soarelui pe cer. Se înțelege că cel ce descoperise acest învățământ promise dela adevărul că puterea șerpilor este în strânsă legătură cu căldura soarelui. Și că toți sunt veni-noși, iar în ce mă privește, mie, de când mă știu, de când îmi aduc aminte, mi-a fost întotdeauna o strașnică frică de șerpi. O fi fost în teama asta nu numai a mea, ci și a multora și ceva din ancestrala groază a omului de șarpe, dar și pământul ăsta al Dobrogei noastre are în alcătuirea lui multe deosebiri de celălalt pământ românesc de peste Dunăre, multe ciudățenii. Și mai întâi de toate: șerpi. Șerpi mulți și feluriti. Dela șarpele obișnuit de pe

lângă casa, negricios, neveninos, până la năpârca cenușie, mică, dar grozav de rea, a cărei mușcătură aduce o moarte grabnică și sigură. Iar până la viperă pământul Dobrogei mai are și șerpi mari de câmp, balauri, galbeni-alburii pe burta și cenușii pe spinare. Șerpii de casă îi descoperisem de mic în buruienile și printre pietroacele din curte. Adică îi descoperisem mai întâi găinile, care se adunau într'un loc, se sburleau și scoateau toate o mirare prelungită, pe când cocoșul se învățea tot acolo cotcodăcând de zor.

— Auzi, cum se miră gălilele? Trebuie c'au descoperit vreo boală de șarpe.

Eu, prin apropiere, îl văzui ridicând ușurel capul și scoțând un lăsat ca de gânsac. Știam ce pătesc dela găște și mă mai speriaș și vorbele mamei, care mi dăduse în grijă să iug cât oi u putea de șerpi, pentru că mușcă rău și mori dintr'asta.

Bine! Să iug, dar îi îndăneam pe toate cărările. Și chiar la ieșirea din sat, pe cîna șanțului care tăia ulița dela margine pe unde dădeai în izlaz, lângă casa lui Ștefan Vodă. Acolo, pe malul șanțului erau însă morți. Omorîți de cine știe cine, fuseseră aruncați la gunoia. Erau balauri mari, albi-gălbui pe burta, lungi ca de 3 coți și mai bine, de grosimea unui braț la început, ei se umflau văzând cu ochii și răspândeau o duhoare care otrăvea împrejurimile. Treceam în fugă pe lângă șanț, — chiar morți parcă tot puteau face rău — și înându-mă cu mâna de nas, stărnind roii de mușe care-și împărțeau acum prada cu viermii. Balaurii morți apăreau și dispăreau des pe șanțul din marginea satului. Apariția lor dimineța mi-aducea aminte să mă feresc de ei și la vie. Via noastră, ca și celelalte dimprejur era ca un fel de raiu pentru șerpi, pentru poponeși, pentru arici, ca și pentru alie lighioi sălbatice și misterioase, pentru bursucii din care bunăoară n'am văzut niciodată niciunul și pentru păsări deosemena.

Mai ales era ca un raiu pentru toate sălbăticiunile, de când dăduse floarea în vie, de la prăpădise și un timp rămăsese nelucrate, părloagă, de nu se mai cunoștea din bălării. Într'o vie vecină, în scursul văii, vie de care nu ne despărțea nici gard, nici șanț, treceai pe nesimțite peste o linie de copaci, descoperisem în mohoarul dos care creștea pe vale un cuib cu ouă de potârniche și cu posărea clocindule. Rămăseseam uitat lângă cuib, dar cloșca s'a sporiat de mine și a sburat ras cu pământul, lăsându-și cuibul și ouăle în paza Celui de Sus. Eu m'am depărtat repede fără să mă ating de ele și n'am dat înspre ciresii noștri puși pe marginea viei, de unde am pândit întoarcerea păsării. Îmi lăzusem scotoala s'o prind cănd s'o așeza din nou pe ouă la clocit. Trebuia să pun însă ceva peste ea ca o plasă. Pălăria ar fi fost bună, dar n'aveam pălărie, umblam cu capul gol. Mi-am scos atunci hănița de pe mine și m'am apropiat tiptil de cuib. Ajuns acolo, am avârlit repede haina pe ei. Dar nu văzusem potârnichea întorcându-se, așa că nu eram deloc sigur că am apucat-o dedesubt. Am ridicat deci haina ca să văd, dacă este și posărea în cuib. Ea era săraca acolo și sfârși a sburat de sub prinziatoarea mea și dusă a fost pentru totdeauna, lăsându-mă aproape cu lacrimile pe obraz de obidă.

— Dece n'ai lăsat în pace, să-și clocească ouăle și să-și scoată pușorii, biata găinușă? mă ținu de rău mama.

Acuma o să-i bea șerpii ouăle.

— Cum șerpii beau ouă?

— Beau și ouă, beau și lapte și sug sângele din broaște...

Așa era și credința tuturor oamenilor, după cum este îndeobște credința poporului nostru în ce privește hrana șerpilor.

Oușoarele gălbui lăstate de biata găinușă sălbatică le-am mai văzut un timp în cuibul lor părăsit, dar nu știu dacă le-or fi băut șerpii.

Aproape de marginea aceea a viei noastre era la noi o fântână. Pentru că însă acolo era locul jos, apa din fântână nu prea era bună de băut, ci doar de adăpat vitele. Din această pricină, fântâna fusese tot mai părăsită, ghizdelele ei de scânduri groase putreziseră, furca îi rămăsese un timp fără cumpănă, apoi fusese scoasă și ea și furată într'o noapte și în loc de fântână era acolo acum doar o groapă largă și din ce în ce mai puțin adâncă. Apă tot mai arca pe fund și mi aduc aminte cu câtă satisfacție veneam cu alt băiat la marginea ei și dădeam cu bulgări în apă.

Pentru că, într'o toamnă, după Ziua Crucii, când se îngroapă șerpii, ca să jerneze adânc în pământ la adăpost — de multe ori bunicul meu când era mai adânc primăvara, fierul plușului dădea de bieșii șerpi care jernase în țarluca lui, îi tăia bucăți și-i scoate de pe brazdă — vreo trei șerpi mai proști, nu știu cum au făcut de au căzut în fântâna noastră. Și stăteau acolo ca niște nemernici și bulgării noștri îi făceau să se frământa speriați încocoș și încolo pe apa gropii.

Putim de mai bea apă din fântână!

Apă mai bună, mai rece era însă la fântâna din via lui Popa Dumitru. Via asta a Popei era în susul văii, mai ridicată decât a noastră pe un loc mai întins și mai neted. Fântâna era adâncă tare, pieruită bine, dar fără ghizăuri, iar apa era foarte rece. Becam așa dar toți de acolo. Până într'o zi, nu știu cui i s'a păput că descopere în apă și niște steluțe ca de grăsime.

— Asta-i apă? Asta-i ciorbă, spuse descoperitorul.

— Ciorbă?

— Ciorbă, ciorbă, dar nu de pește, ci de șarpe. Cine știe cum o fi alunecat vreunul și, neputând să mai iasă afară la căldură o fi murit acolo și s'o fi lăsat în apa fântânii ca peștele în oala cu borș.

Și dela întâmplarea asta murim mai bine de sete, decât să mai bea asemenea apă.

Se înțelege că n'ar fi fost chiar cu neputință să fi lunecat

vreun șarpe acolo înăuntru, ca în a noastră, pentru că și fântâna lui Popa Dumitru era tot fără ghizăuri. Și șerpi primprejur berecheți! Șanțul adânc ce despărțea via noastră de a Popei era plin de bălării dese ca peria și calte cât omul. Alături de acest șanț se găsea la noi pe o lungime de vreo doi stânceni o pădurice deasă de liliac. În această pădurice nu intram niciodată tocmai de teama șerpilor, căci într'o vară, când eram mai mic, era aproape să calc peste unu, mare, galben, care se prăjea la soare încolăcit ca o țavă. Eu mă speriașem rău, chiar leșinasem de spaimă, după cum mi s'a spus pe urmă, ba am și zăcut de friguri și mă îngâlbeneam ca șofranul în vara aceea.

— Auzi, dumneata, bala? Să-mi sperie băiatul!

— He, hei, spunea Moș Anton, vecin și el cu via, dar mai la vale, bine că balaurul a fost sătul și nu l-a „legat”!

Când am mai auzit și asta, n'am mai trecut de fel pe lângă păduricea de liliac. Ocoleam pe departe. Mergeam numai pe cărare. Și mai pocneam mereu și din biciu ca să-mi fac curaj și să sperii șerpii din drumul meu. Ii speriam, vezi bine și fugeau ei mai întâi. Cum via noastră era pe amândouă laturile unei văi, pocnetul biciului răsună ca tunetul unei puști, iar când chiului odată, așa cum învățasem dela cel mai mic din băieții Popei, spre a speria păsările dela struguri, chiului era repetat de două-trei ori de ecoul văii.

— Auzi, mamă, cum știu să chiu de tare?

— Aud, cum nu? Un chiot pe deal și unu pe vale, răspundea zâmbind mama.

Dar odată, stând pe marginea șanțului dinspre Popa Dumitru și pocnind din biciul meu, biciu lung, împletit din teiu, cu sfâr-cui de mătase, ca să pocnească mai tare, am atins cu știchiu cel urzicator pe un balaur care se sorea chiar pe marginea șanțului și care dispăru furios în bălării de acolo, pe când eu nici nu știu când am și fost în vârful ciresului de lângă șanț.

Așa mi s'a mai închis încă un drum. Și ce bun drum!

Pe acolo treceam de via lui Popa Dumitru și ajungeam în via Babei Nuța a lui Ștefănașe. Baba Nuța avea un nepot mai mare decât mine. Nepotul ei era cocoșat, dar vioiu și mereu înscoditor. Cel mai minunat băiat pe care l'am cunoscut în copilăria mea! Pentru că, prin niște țevi de trestie el scoate apă rece și bună de băut din costișa de răsărit a viei lor. Nu era de mirare de sigur, lucrul acesta, căci din munții mărunți dar apropiați trebuie că se scurgeau izvoare pe sub pământ. Și nepotul Babei Nuța dăduse de un asemenea izvor. Ba, câteodată înfigea așa fel țeava de trestie, că apa țășnea în sus. Nu era multă, ci doar o câț subțire de apă limpede și rece ca ghița. Dar pentru mine ca și pentru ceilalți băieți, asta era una din minunile lumii.

Și ce mă mai trudeam pe urmă și eu pe costișa de sus a viei noastre, unde nu mai erau butuci de viață, ci loc de arătură, ce mai scobeam, ce mai înfigeam trestii ca să dau de apă!

Dar apă ioc! Și doar Moș Anton, vecinul cel sfătos, spusese când auzise de descoperirea nepotului Babei Nuța, că asta nu e de mirare, odată ce pământul ăsta este așezat pe apă. „Așezat pe apă” și totuși prin țevile mele nu ieșea nimic, oricât apă fi supt eu de tare și cu stăruință.

Pentru că silințele mele de a descoperi un izvor mă cam făceau să calc prea mult locul semănat cu pepeni și să fac deci să li se usuce vrejurile, am fost ținut de rău ca să mă astâmpăr cu drumurile mele prea dese prin bostană. Mai hotărâtoare pentru cuminițrea mea însă a fost că mi s'a părut că stărnisem odată o năpârca. O fi fost poate numai curpenul bătând în cenușii al pepenului? Se prea poate, după cum lucasem într'o seară niște tuțe de ciurlini drept cîmălul fobulos, bursucul. Atunci mă nimerisem cu pușca paznicului ca să speriu bursucul. Pușca era una turcească mare, grea, cu două țevi, trăsând ca tunul. Noroc că mă mulțumisem numai să ameninț cu ea, nu trăseseam, căci poate m'ar fi omorît pe mine mai întâi. Adică, noroc, vorba vine! Poate dimpotrivă.

... De frica năpârcei m'am astâmpărat dela căutat izvoare, căci năpârca este rea. Ea nu te leagă, este prea mică, dar te mușcă număidecât. Și pe urmă nu mai ai vreme nici de împărțășit!

Oamenilor dela noi le este totdeauna teamă de năpârca. O și găseac pretulindeni: pe snopul ce a rămas pe câmp, printre pietrele peștirii de granit ale munților, pe marginea șanțurilor. Este de ajuns s'o atingi cât de ușor ca să se supere și să te muște cu

furie. Oamenii au de ea o teamă respectuoasă ca pentru o divinitate, cu care e bine să umbli ușor, să nu te simți, să n'o superi.

— Năpârca, mă băieți, este surdă. Ea nu aude, dar vede cu atât mai bine și simte ușor de tot orice mișcare din apropierea ei. Dacă treci pe lângă ea și ești încălțat, sare în sus ca să te muște pînă și de față. Și cum țiu vâri odată colții, fie în picior fie în mână, gata... la cimitir, la Moș Alecu!

Așa ne spunea un moș tocmil de pază la via lui Popa Dumitru...

Am văzut și eu năpârca ucisă. Este hidoasă. Mai ales capul îi este boni, n'are linia lunguică și elegantă a capului de șarpe obișnuit. Am omorât numai odată una mică în munții noștri, pe când mă cățaram pe stâncile și bolovanii cenușii, de lângă „Fântâna de leac”, împreună cu alți băieți. Eram în liceu. De vîpșea cea mică dăduseră doi din băieții cu care eram. Și atunci eu, gazda, am și sărit cu câteva pietroace pe ea. Am avut noroc, de am nimerit bine dela început, de am rupt-o în două. Dar nu m'am mulțumit cu atât, ci am urmat a o bombarda cu pietre până am sfârșit-o mici fărâmele. Și fiecare fărâmiță svăcnea și sărea în sus. Strașnică putere de viață a răului!...

Tot pe când eram mai măricel, într'o după amiază de sfârșit de vară, mă întinsesem toropit de căldură pe niște paie de fasole uscată și bătuță. Era o vreme grea, o atmosferă apăsătoare. În dreptul soarelui era un fel de nour fumuriu. Ațipisem. Când un făcălț grozav, de peroc s'ar fi apropiat în goană o cireadă de bivoli speriați, mă trezi pe neașteptate. Ce era? O bicată șopărlă fugărită de un șarpe mare și în primejdie de a fi înghițită, trecu peste mine trezindu-mă. Sărul ars drept în picioare și făcui față unui balaur, care-mi păru uriaș și care alșera furios după biata șopărlă. Ieșindu-i eu în cale, șarpele o coti la dreapta și poate așa sărmama șopărlă o fi scăpat teafără.

Așa fac șopărlile întotdeauna. Când sunt în primejdie mare și grabnică de a fi ajunse de șerpi, ele se refugiază pe lângă om și de multe ori scăpă, sau, dacă șarpele a apucat de le-a înghițit o parte din coadă, ele se smucesc și fug mai departe, lăsând în gura balaurului doar coada. Le crește lor repede alta la loc. Ba de multe ori am văzut și șopărlile berci, fără coadă...

Oamenii cred că șarpele intră și în gura celui pe care-l găsește dormind adânc cu gura deschisă, luând adică gura drept borbă obișnuită. Câte întâmplări de astea am auzit în copilărie! Și în asemenea caz șarpele ci-că trebuia scos, așezând pe creștinul cu șarpele în el, legat de grindă deasupra unui hărdău cu lapte poaspăt și aburind. Șarpele în asemenea întâmplare se trage în jos pe găt-lejul omului. El este atras de aburul laptei, pentru care are o stărnită preferință. Iese așa dar, câte puțin, câte puțin, spionează cu ochii împrejur să nu fie careva pe acolo. Și se tot lasă, se tot lasă, până alunecă în hărdăul cu lapte. Atunci creștinul este scăpat. Ba odată am auzit povestindu-se cum un șarpe când era aproape să iasă din om atras de laptele de jos, cineva din cei care păndeau n'a avut răbdare și s'a arătat prea devreme și s'a speriat șarpele și s'a tras îndărăt pe beregata nenorocitului legat cu picioarele în sus de grinda casei.

Ce urma de făcut acuma? Pe șarpe nu-l puteai păcăli a doua oară cu lapte.

Însăși o babă ar fi sfătuit pe ai cosei, să prindă o barză, s'o taie, s'o facă mâncare și s'o dea rumânului cu șarpele în el s'o mănânce, dar fără să știe ei că e mâncare de barză, nu de găscă. Zis și făcut. A mănăcot creștinul și a scăpat de șarpele din el. La scos bucăți-bucăți.

Poveste desigur. Dar poveste pomită dela lucrul cunoscut de toată lumea, că barza omoară și înghite ea pe șarpe.

Și cu câtă mirare am privit-o într'o vară pe barza de pe coșorul bunicii! Pe acoperișul de stuf al coșorului niște berze își făcuseră de mulți oni cuibul lor de niște și păcăneau toată vara dându-și ciocurile roșii pe spate. Puii aveau la început ciocuri negre, pe urmă li se înroșeau și ciocurile li le creșteau și aripile. Până să sbore și ei, și barza și bărzoiul le aduceau hrană din ghiolurile apropiate. Broaște mai ales. Mă uitam cum puii se frământau și ridicau cioculețele lor în sus, când venea una din berzele bătrâne și lasă să cadă din găt-lejul ei broaștele, una câte una. Și odată a lănat să iasă din pliscul ei ceva mai mare, mai lung, care porni repede pe trestia acoperișului la vale. Era un șarpe. Un șarpe care stătuse în găt-lejul berzei numai amest și care scos iar la aer se grăbea să scape. Am strigat de uimire și de groază. Dar barza îl văzuse și ea și, ajungându-l, cu două lovituri de cioc în cap, îl omorî de tot și-l dele ca hrană puilor ei alături de broaștele alăt de prigonite de șarpe! Prigoniti și prigonitori la un loc, în găt-lejul aceluiași dușman mai mare! O fabulă mai sugestivă decât toate născocirile poezilor...

... Așa a fost și atîta loc au ținut șerpii în copilăria mea.

De altfel și în cărțile de școală se găseau destule bucăți cu șerpi. Și mai întâi una în cartea de clasa a doua primară: șarpele cosei. Era vorba acolo că orice casă își are șarpele său și că într'un din ele, acest șarpe se obișnuie să apară și el când băiețelul gospodarului își mănca la mesciocara lui joasă cu 3 piciorac străchinuța cu lapte dulce, în care mătuța îi dăduse măr-unjind-o, măr-miligă. Și gospodina robind după treburi pe când pruncul ei mănca în tinda casei, îl auzise cu mirare, zicând:

„Mai papă și micuți!”

„Ce suși numa 'aple?”

„Că-ți dau cu inșura 'n cap...”

„Și te spuiu la mama!”

Vă închipuiți groaza bieței femeii, când veni în tinda, unde îi prânza băiețelul, ca să vadă cu cine vorbește el și găsi un șarpe care-și vârăse capul în străchină și care sugea tacticos „numa 'aple”!

Iar în cartea de clasa patra se povestea pe larg cum un șarpe uriaș într'o insulă din Oceania prinsese și „legase” pe un țigru de mărimea unei vaci. Acela era șarpele boa constrictor. Dar bieții îi spusera șarpele bouului, adică în stare să lege chiar și un bou, odată ce istorisirea arăta că țigru prins era cât o vacă...

Șerpii au avut ei ce au avut cu mine, încă de pe când eram mic. Căci pe vremea când eram numai în fașă, odată pe când rămăseseam la umbra carului vara și mama era pe câmp la seceră cu alți oameni, întorcându-se să mă alăptez s'a speriat grozav, gășind sub jolul pe care dormeam eu un șarpe mare de câmp, ce se strecurase și el acolo și dormea încălzit de mine.

— Să ști că băiatul ăsta o să ajungă om mare și o să aibă noroc în vieță! spusese bunica drept orice comentariu al întâmplării.

Mai târziu mult, am mai găsit întâmplări întrucâtva asemănătoare prin cărți. Am citit, nu știu despre care Scipione, că chiar așa i s'a întâmplat când era copil în fașă și că asta avea să însemne noroc pentru prunc.

Poate, în cel-l privește pe Scipione.

Nicăieri...

Știi bine că odată și odată

Ai să mă cauți pe urma 'ntunecată

De 'ndepărtare fără o licăire.

Dar nu mă vei găsi atuncea nicăiere...

Știi bine ce nevoie vei avea

Odată, de inima mea

Iertătoare,

Și ai să vrei să-mi spui atuncea cât te doare

Lacrima mea de acum

Pe care-o vărs mergând pe drum

De rătăcire.

Dar nu mă vei găsi atuncea nicăiere...

Iar lacrima mea caldă de acum n'o vărs eu din

[durere pentru mine

Eu știu să-mi fac potecă prin întunecime.

Să-mi caut hrana 'n coji de pom.

Să 'nfrunt priviri de șarpe sau de om.

Să mă 'ncălesc în grajd și să mă 'nchin

Nu-mă cuvântului senin...

Nu-i din durere pentru lacrima mea de acum.

E pentru tine când ai să mă strigi pe drum

Intunecat, de 'ndepărtare și de rătăcire,

Când n'ai să mă găsești atuncea, nicăiere...

VOICHIȚA CERCEL

de PAUL MIRACOVICI

RODICA MANIU
(Pa'atu' O. N. T., Str. Wilson 8)
CLAUDIA MILLIAN
PETRU AUREL CONSTANTINESCU

Printre realizările ce-și p-opunea Oficiul Național de Turism era și aceea de a organiza expoziții de pictură cu caracter turistic. Ideea e excelentă, privită din unghiul pur turistic, pentru artiști însă, comportă un pericol care nu e de disprețuit. În primul rând, intenția a de ceasta presupune un anumit fel de a vedea peisajul, adică ideal, infumusețat, deci unilateral, străin de criteriile după care trebuie judecată opera de artă. S'ar crea poate — ceea ce nu a: fi de do-it — printre artiști o emulație, concurs, pentru a vedea aspectul peisajului cât mai atrăgător, cât mai anecdotic, deci antiartistic. Tabloul, înainte de a fi subiect e operă de artă, trebuie să emoționeze prin el însuși, apoi prin subiect. Motivul însuși e ferit pentru totdeauna de banalitate, când e transpus în emoție artistică. Artistul nu trebuie ghidat, ci ajutat, să i se dea mijloacele (carnete de călătorie, reduceri etc.) și — fără nici un îndemn — el va fi un admirabil propagandist. Dovada vie e Balcecul care dărește atât de mult pictorilor. Cum spunea mai sus, ideea e excelentă dar numai cu aceste rezerve și cu norocul de a avea printre organizatori oameni de gust ales cum au fost acei ce s'au gândit la d-na Rodica Maniu.

Scriam într-o cronică mai veche, cu prilejul unei expoziții a d-nei Rodica Maniu, că am fi dorit să pictez și în ulei, că ar fi făcut lucruri admirabile în acest material. Sunt poate 2-3 ani de atunci. Expoziția de acum însă, ne dovedește că d-na Rodica Maniu a avut dreptate stăruind în aquarela. Un instinct sigur a petrecut-o dealungul laborioaselor d-sale eforturi, aducând-o până la măsura de azi, când ne înfățișează lucruri atât de minunate, negălate în pictura românească. Într'adevăr nimeni nu a isbutit la noi în materialul atât de ingrat care e aquarela, o mai încheagă viziune, o mai voită exprimare a emoției artistice. Numai în câteva valori, în tonuri rare, d-na Rodica Maniu ne evocă stăncile sălbatice ale Caliacrei, Surtuchiului și Kalathioiului ca i vor purta de aci înainte mereu pecetia personalității sale. Stăruind în aceste motive d-sa ne-a împrietenit pentru totdeauna cu grotlele ce par fără fund, cu râpele pline de mister, băntuite de serpi și de duhuri ale Dobrogei. Pentru expoziția de acum trebuie să fim recunoscători d-nei Rodica Maniu. Ne-a dat un prilej rar de emoții pure, ia: conducătorilor O. N. T.-ului le mărturisim grațitudinea noastră pentru că au știut să inaugureze atât de nimerit șirul expozițiilor viitoare.

D-na Claudia Millian ne prezintă în cocheta sală a Sindicatului Artelor Frumoase, una din laborile darurilor sale atât de diverse. Pe lângă că e pictor, d-sa e și o excepțională literată, o distinsă jurnalistă și oratoare cu eleganțe de verb și de conținut cari ar fi făcut norocul unui om politic sau de bară. În pictură, d-na Millian dovedește de asemenea calități alese. D-sa probabil că nu a trecut prin avaturile celor mai mulți dintre pictori, s'a ținut departe de școlile oficiale în cari se omoară atât de metodic tempe-amenetele, nici nu a suferit tirania vreunei influențe de maestra. De aceea, pictura d-nei Millian are toate calitățile fireșii nealterate; emoție directă, lipsa de prejudecăți și o viziune francă, cuceritoare prin amestecul său de rafinament și puritate. Imagini din Constanța, Severin, Balcecul, câteva portrete pline de caracter constituie întregul expoziției d-nei Millian, expoziție cu deosebire interesantă.

Sala Sindicatului e împărțită cu d. Petru Aurel Constantinescu. D-sa a expus destul de rar în ultimii ani, de aceea expoziția de acum a stârnit un legitim interes. O mare parte din existența sa, a petrecut-o la Paris unde a cunoscut succese din cele mai măgulitoare. În expoziția prezentă d. Petru Aurel ne aduce peisaje, naturi moarte, flori în ulei, iar în pastel, portrete și nuduri. D-sa știe să mănuiască cu mult meșteșug pastelul, sunt chiar ispitit să scriu că îl mănuește cu prea multă ușurință de aceea p eferințele noastre — ca și ale artistului de altfel — merg spre a cele dintre nuduri cari sunt mai larg văzute. Desenate cu o mare siguranță și admirabil înțelese ele pot sta fără nici o teamă lângă cele mai bune lucrări de Dignimont.

Peisajele în ulei, unele luminoase, altele acordate în tonuri mai grave, toate cu ceruri delicate, sunt de asemenea lucrările unui artist stăpân pe mijloacele sale. Menționez cu deosebire însă natura moartă, — în ulei — o lucrare excepțională.

Félix de Chazournes: „Caroline, ou le départ pour les îles” („Gallimard”-Paris, 1938)

Cine a citit *Caroline, ou le départ pour les îles* nu poate fi surprins că algerea juriului alcătuit numai din scriitori, care decerne anual premiul „Femina”, s'a fixat asupra acestui roman al d-lui Félix de Chazournes, autorul unui evocator „Portrait des Tropiques”, publicat acum câțiva ani. Tonalitatea minoră și discretă a romanului, distribuirea atentă a nuanțelor în vederea fixării contrastelor de atitudine sufletești, pregătirea îndemnată a efectelor de intensitate dramatică, astfel ca desnodământul din ultimele pagini: plecarea desmădăjduită a Carolinei în Antile, după încheierea ciclului de experiență a vieții atât de durezoasă, din Franța natală, să nu surprindă cu brutalitatea unei catastrofe de neînălțurat, — sunt însuși care menajând trebuința de echilibru și confort sufletească a unor cititori, — sau cititoare — sprijinită pe un număr de certitudini despre viață ce nu se vor lua în discuție și cu atât mai puțin zdruncinate, vor găsi cu ușurință drumul înțelegerii și simpatiei acestora.

Caroline Saint-Anne, eroina romanului d-lui Félix de Chazournes, face parte din aceeași familie spirituală cu Sylvie Velsey din cartea cu același nume a d-nei Cilette Ofaire, sau cu delicatele fături feminine din romanele Marguerite Audoux, a căror vocație și unică rațiune de a fi în viață este să iubească, devotându-se, jertfindu-se și rămânând credincioase amintirii celui drag. Dezarmată pentru existența socială, Caroline nu are alt mijloc de apărare decât candoarea și puritatea ei, care-i dau un aer ca dintr-o altă lume, o materialitate mai subtilă par'că decât a celor dimprejur, inaccesibilă ispitei păcatului, pentru că gândul ei nu-l poate concepe. Ceea ce numim experiență a vârstei nu pare să o transforme, să i se adauge, să o maturizeze sufletește. Aceeași adorabilă inocență și întâmpinare naivă a vieții, odată cu trecerea anilor, dealungul căroră va rămâne absorbită în intimitatea sentimentului care o inundă și până la sfârșit strivită sub povara lui copleșitoare, fără speranța unei scuturări din resemnare.

La începutul romanului, Caroline e o fetiță de vreo doisprezece ani, care trăiește împreună cu fratele ei Hervé, mai vrăstnic cu un an, și cu d-na Saint-Anne, mama lor, în casa părintească din Breuil, un sat din sudul Franței, aproape de Bourg. Tatăl copiilor și soțul doamnei Saint-Anne, neputând rezista atracției necunoscutului și pasiunii pentru aventură, călătorește prin mările tropicale, ca ofițer de marină comercială, oprindu-se rareori în Franța, ca să-și vadă familia. Multă vreme a fost întovărășit în peregrinările lui, de un fost dresor de animale sălbatice și director de circ, pe nume Caradoc. Acest sir Caradoc de la Mère e un scoțian original, expatriat și el de bunăvoie, ca și Saint-Anne — și care, la una din escalele lor în Franța, simțindu-se că îmbătrânește și neavând pe nimeni în țara lui natală, rămâne la Breuil, unde în lipsa bărbatului legitim, va fi el ocrotitorul. De fapt, prietenul de joacă al copiilor, personaj inofensiv, incapabil să facă rău și iubit de toți, mai ales de cei mărunți din sat. Caroline și Hervé primesc în vacanța Crăciunului,

vizita unui camarad de școală al băiatului, Michel de Joffré, fiul unui diplomat, pe care funcțiunea îl obliga să trăiască mai mult în străinătate.

Timpul petrecut împreună cu Michel, le Breuil, îi va lăsa Carolinei primele amintiri în jurul cărora viața ei sufletească se va cristaliza, rămânându-le credincioasă cu o îndărătnicie exclusivă. Toată existența ei va fi de atunci înainte fidelitate și așteptare. Când revine peste câțiva ani să-și revadă foștii prieteni de copilărie, Caroline își dă seama, în emoția revederii, cât de profundă și de puternică a fost impresia ce i-o făcuse Michel odinioară, și care era însăși sensul așteptării ei de până atunci — care va fi al vieții ei de acum înainte! Tânărul este măgulit și, desigur, surprins de intensitatea sentimentului pe care l-a deșteptat în sufletul Carolinei și nu-i este greu să-l ghicească din gesturile ei cele mai neînsemnate. Dar în seara zilei în care venise la Breuil se și întoarce acasă și în aceeași seară clopotele bisericilor vestesc intrarea Franței în război. Izbușirea războiului împiedică și călătoria proiectată a familiei Saint-Anne în una din insulele Antile, unde fostul ofițer de marină se stabilise ca plantator, și de unde-i scrisese lui sir Caradoc, rugându-l să-i pregătească pe ai lui pentru acest eveniment și să-i întovărășească. D-na Saint-Anne, care așteptase ani de-a rândul clipa când soțul ei o va chema lângă el, moare în ziua chiar în care sir Caradoc se pregătea s'o înștiințeze, fără să fi avut măcar această ultimă mângâiere.

Hervé și Michel pleacă amândoi pe front. De la acesta din urmă, Caroline primește într-o zi o scrisoare, arătându-i cât de apropiată sufletește și-o simțit, în împrejurările tragice prin care trece. Fata-i răspunde și timp de câteva luni corespondența între ei se urmează cu regularitate. În timpul unui scurt răgaz, Caroline, la rugămintea lui Michel, obține permisiunea să-l întâlnească, într-o localitate din zona frontului, iar după câteva luni, când Michel este rănit și scapă ca prin minune dela moarte, fata e chemată la castelul familiei de Joffré, unde acesta își sfârșește convalescența. D-na de Joffré se opune însă la căsătoria celor doi tineri. Michel este trimis, înainte de sfârșitul războiului, în Maroc. Ritmul vieții aventuroase de aci îl face curând să uite de provinciala d-na Breuil și într-o zi Caroline află dintr'un ziar, că tânărul căpitan de Joffré se va căsători cu o fata care, firește, nu va fi domnișoara Saint-Anne. Drama care a zdobit pentru toată viața sufletul Carolinei, ea o va purta închisă în suflet, neștiută, fără un strigăt de revoltă împotriva soartei. Destinul ei, desigur, nu dovedește nimic, nu are vreo semnificație exemplară și nu îndreptățește nici o concluzie cu caracter de generalitate. Ceea ce gândește autorul romanului, despre acest destin, fără să oblige pe cititor, e totuși interesant:

„In această lume ciudată și de neînțeleasă, marile sentimente n'au să-și aștepte răsplata. Ele există și scopul vieții este atins. Poate că nenorocirea e necesară ca să facă suportabilă viața, să o înalțe, să o smulgă din încropeala celor căldice, pe care însuși Dumnezeu spu-

ne că-i respinge? Războiul face pe eroi. Persecuția, pe sfinți. Suferința, trădarea, — marile iubiri.

Cea mai frumoasă viață n'ar fi oare morții, absenții infidelii, toți acei pe care-i plângi și cari sunt așteptați? N'ar fi oare neizbânzile, străduințele inutile, iubirile zadarnice, regretele de a nu fi mai bun, tot ce este cu neputință?”

NOËLE EDMOND-ABOUT:
„JEAN MARGNAC”
(ed. Tallandier)

Jean Margnac e a doua carte a foarte tinerei scriitoare, care a debutat la începutul anului trecut, cu *Frère jaune*, povestea mișcătoare a unui copil tonkinez.

Pentru un tânăr artist, debutant în cariera scrișului, faptul de a purta un nume care se leagă, în trecutul literar al unei culturi, de o operă durabilă, poate fi socotit ca o moștenire împovăraătoare și o recomandare îndochnică spre a-i înlesni pătrunderea în notorietate.

Numele lui Edmond About, pe coperta primei cărți a unui scriitor implică pentru nepoata lui o răspundere sporită și riscul unei primejdieose comparații din partea cititorului predispus la o îngăduință cumpătată. Era cel mai frumos merit al romanului *Frère jaune*, acela de a înlătura dela primele pagini, orice rezerve de acest fel, prin revelația unui talent stăpân pe gama variatelor posibilități de expresie ale unor însușiri între cari trebuie în primul rând subliniată grația discretă și sprintenă a omului. Elementele de pitoresc ale cadrelor și descrierile moravurilor indigene din Indochina franceză erau tot atât de interesante și de atrăgătoare ca și finețea amănunțirii psihologice a „fratelui galben”.

Neuitata figură a „domnului Ambulant”, a cărui filosofie amabilă răspânda cu generozitate mierea înțelepciunii practice adunată dealungul peregrinărilor de-o viață întreagă, ca și paginile de o fragedă sensualitate, în care copilăria micului Tiou se trezea turburată la viața simțurilor, erau mărturie și făgădueli temeinice ale unui temperament dintre cele mai înzestrate.

Jean Margnac confirmă toate aceste calități și făgădueli, punând mai limpede în valoare, decât o făcuse primul roman, talentul remarcabil al autoarei pentru construcția epică, balziciană. Jean Margnac e un copil pe care s'ar zice că-l urmărește o fatalitate. Obseda mereu de amintirea unui accident care a pricinuit moartea unui prieten al său și camarad de școală, desi fără ca el însuși să aibă vreo vină, toate se întorc împotriva lui, nimic nu-i izbutește. Superioritatea și hărnicia lui la carte stărnesc invidia conșcolarilor de pension, cari îl exasperază cu batjocurile și cruzimea lor, ajungând chiar să facă pe profesori să creadă că nefericitul băiat e posedat de diavol. Suferința lui Jean Margnac hărțuit de ferocitatea camarazilor lui atinge momente de un patetism sguđuitor, în a căror descriere, autoarea face dovada unei puteri de pătrundere psihologică și a unei vigurozități expresive, cu totul remarcabile.

MIHAI NICULESCU

Hai, gând de piatră

De ani ce n'au număr nici sorții
Cât toate stelele și apa
Cu hârlețul și cu sapa
Plantăm gropi și creștem morții.

Ochii noștri cu neliniști
Jertfă vreau să-și ardă'n joc
Pe ale cerurilor miriști
Inchise'n volbură de foc...

Că-i scris în biblia genunii
Și minunea e ușoară!
Sub frunte macini ca'ntr'o moară
Dar craniu-i străns de basm în funii...

Hei Prometheu, te plâng amar
Și basmul meu îl plâng și strig:
Când voi găsi un fir de-amar?
Hai gând de piatră, că mi-e frig!

SILVIU LAZAR

Menuet

Măruntă, viața noastră va îmbrățișa noi drumuri.
Aici rămâne steaua iubirii grea — de eri,
Ca o lălea presată ntr'o carte cu tăceri,
Ca o tristețe nouă prin vânturi și prin fumuri...

O aripă uscată de crin va ngenunchia
Peste zăpada mică-a hărții, când în seară
Un fulg mărunț de primăvară rară
Va prinde amintirea ușor — și-o va nvia...

Nu, melodia asta ce tremură prin inimi
Nu-i ultima nădejde rănită'n amândoi...
Nu vezi căți nuferi pleacă să-ți înconjoare calea?
N'auzi cum plâng cu mine atâția arbori goi?...

Stă mută depărtarea aici, în fața noastră.
Stă sufletul în palmă ca un pahar de soare.
Plecând, să-i bem sărutul ce mustră și ce doare...
În urmă-ne nserarea va crește — mai albăstră...

ION AUREL MANOLESCU

Paul Miracovici
„Grupul Nou” — „Universul”

Rodica Maniu
Marină

Alexandru Moscu
„Grupul Nou” — „Universul”

de ROMEO ALEXANDRESCU

Eugen Jochum la „Filarmonica”

Cunoștință nouă pentru publicul românesc, d. Eugen Jochum, directorul operei și a concertelor simfonice din Hamburg, a răsfrânt, în concertul pe care l-a condus la „Filarmonica” o vădită personalitate, competență neșovăitoare și capacitate de însuflețire, de nultă franchețe de accent. Cu gest dizistat cu dexteritate în sensul exprimării multiplu sugestive a modului l-sale de a simți și înțelege fiecare dipă din mersul lucrării, cu influența viu tradusă a unui temperament accentuat, sigur pe îndrumările muzicale pe care le transmite cu hotărâre și permanent contact, asigurător al continuității, cu rezultatul și cerința imediată, d. Eugen Jochum este un șef de orchestră serios organizat.

D-sa a știut, reliefând elementele prioridiale dinamice, constructoare și de „locință pur muzicală din simfonia”, în sensuri stabilite și evaluate personal, să-i dea o interpretare stăruitoare în interes și ferită de vreo cădere în prea strâmte limite tradiționiste.

Cu poemul „Till Eulenspiegel” de Richard Strauss, d. Jochum și-a divulat atât de interesant și de atrăgătoare ca și finețea amănunțirii psihologice a „fratelui galben”.

Neuitata figură a „domnului Ambulant”, a cărui filosofie amabilă răspânda cu generozitate mierea înțelepciunii practice adunată dealungul peregrinărilor de-o viață întreagă, ca și paginile de o fragedă sensualitate, în care copilăria micului Tiou se trezea turburată la viața simțurilor, erau mărturie și făgădueli temeinice ale unui temperament dintre cele mai înzestrate.

Jean Margnac confirmă toate aceste calități și făgădueli, punând mai limpede în valoare, decât o făcuse primul roman, talentul remarcabil al autoarei pentru construcția epică, balziciană. Jean Margnac e un copil pe care s'ar zice că-l urmărește o fatalitate. Obseda mereu de amintirea unui accident care a pricinuit moartea unui prieten al său și camarad de școală, desi fără ca el însuși să aibă vreo vină, toate se întorc împotriva lui, nimic nu-i izbutește. Superioritatea și hărnicia lui la carte stărnesc invidia conșcolarilor de pension, cari îl exasperază cu batjocurile și cruzimea lor, ajungând chiar să facă pe profesori să creadă că nefericitul băiat e posedat de diavol. Suferința lui Jean Margnac hărțuit de ferocitatea camarazilor lui atinge momente de un patetism sguđuitor, în a căror descriere, autoarea face dovada unei puteri de pătrundere psihologică și a unei vigurozități expresive, cu totul remarcabile.

Soișta a fost pianistul german Conrad Hansen.

Concertul în si bemol, cam înfășat unsoari cu acea profunzime în formulare care îngreuzază unora muzica lui Brahms, câștigă însă, în ansamblu, mulțumită unei tratări a părții pianului de adănată gândire și superioară adaptare a virtuozității la dezvoltarea iden, o înaltă valoare în expresie și substanță muzicală.

Răspunderile execuțiunii acestui concert sunt puțin comune prin cumulul și feurimea dificultăților tehnice și de interpretare ce comportă.

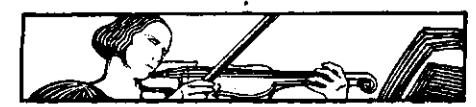
D. aceea d. Conrad Hansen trebuie apreciat în chip special pentru succesul l-sale în prezentarea acestei foarte exigente lucrări.

D. Hansen își stăpânește tehnica cu concentrare și accent. Un joc aderent polifoniei orchestrale, în strânsă și conștină legătură cu elementele ei, îi permit să nu dea impresia de juxtapunere a unor fragmente răslețe expunerii, cu aare număr de scurte intrări, a unui concert ca acela în si bemol de Brahms.

Asocierea în expresie, în latura pur linamică, în crearea liniilor de creștere și descreștere a intensității de acțiune, în sublinierile de ordin ritmic, au putut crea o reală unitate între pian și orchestră și o conlucrare permanentă hotărâtoare în stabilirea temeinică a execuțiunii.

D. Hansen dispune de o sonoritate plină și de vibrație mare și știe să folosească la maximum aportul amplificat al pedalei, fără totuși a depăși niciodată limitele bunelor orândueli sonore.

Avântarea sinceră și convingătoare a interpretării d-sale, având la bază valoroasele elemente de realizare arătate, a comunicat cu intensitate conținutul muzical al lucrării și a câștigat odată cu cauza operei un succes unanim și firesc.

Măgarul de poet!

de NEAGU RĂDULESCU

gînă întreagă de ziar, cu poza la mijloc și cu chenar negru, — fără chenar în nici un caz, — și-ar face de petrecanie chiar acum, n'ar mai aștepta să se transforme treptat în nămete.

Cum examinează trist pereții, pe cari nu știe prin ce minune nu s'au ivit încă jărjuri de ghiță, privirea i se oprește deodată pe câteva teacuri de pachete. Evrica!

Volumele lui!

Le privește puțin chiorâș, un gând năstrușnic i se desenează pe față, luminându-i-o.

Apoi imediat se răsghindește.

O! Ar fi îngrozitor. Intr'adevăr, în camera asta de 4 metri pe 3, pachetele ocupă cam jumătate. O piramidă clădită din volume. „Vecernii”, „Vecernii” și iarăși „Vecernii”!

Cine e de vină că nu poate să răsuflă de ele?

Cine e de vină că în fiecare dimineață, cum deschide ochii, nu vede decât „Vecernii”. Pe jos, în dreapta, în stânga, sub pat, oriunde.

Publicii! Publicii! Asta mărcă, neînțelegător, incult și pe deasupra și calic.

Auzi domnule, dintr'o mie de exemplare să vândă numai 23. Douzeci și trei de volume la opreisprezece milioane de locuitori. Ar trebui să se ia măsuri.

Restul volumelor o să-l sufoca aici în cameră, totă viața, în fiecare clipă.

— Ești un autor necitit! Ești un autor necitit! — îl orată cu degețul fiecare pachet.

Simte că în cameră nu mai e aer, că miroase a praful. Dar tot frigul rășbeșe și își vârtă itațaganele și cuțitele pe sub palton, pe la subțorii, pe unde știe el, hainomana, că haina d-lui Silică e mai pețicită, sau mai roasă. Și cum flueră ca vardiștii vântul pe la ferestre și cum își strecoară colții pe sub ușă!

Te aștepți să spargă geamul și să dea buzna înăuntru, cu o trambă de zăpadă după el! Cum să mai ucidă conspirația asta a gerului? Dacă ar mai număra?

Și d. Silică numără de zor, scoțând cifre de abur pe gură și nas.

Dacă ar mai muta canapeaua?

Și d. Silică se execută.

Dacă s'ar mai gândi la domnișoara Toto, de pe Basarab!

Și d. Silică pomeste imediat și imaginativ, pe Basarab.

Domnișoara Toto! Ce repede a avut-o. Un cinematograf, o bere și el care ar fi crezut că totă viața nu va fi în stare să cucerească o femeie, și-a schimbat părerea într'o jumătate de oră. Pe urmă i-a dat și un volum cu autograf. Ce mai autograf! O pagină întreagă!

Brrr!

Din când în când se uită la piramida volumelor. Uită-tură de berlaș.

La unul. Il răsfoiește. Cutia de chibrituri e pe masă. Dacă ar încerca? În definitiv, la o mie de cărți, cinci gase, nu se prea cunoșc.

Smulge repede un teanc. Să nu se răsghindească, ia din fugă chibritul și se lasă în genunchi, la gura sobei. Pe coș, vântul îi trimite câteva chibrituri olteșnești. Bine că a reușit să se învingă. Lucrul asta trebuia să-l facă de acum o săptămână. Mângâie primul volum surt flăcărilor. Il motolește apoi bine în gura sobei și-l dă foc.

Fiecare vâlvătaie e pentru el moartea unui vers. Ar trebui să plângă, dar nici o lacrimă nu-i apare în colțul ochiului, fiindcă fiecare volum svârșit în sobă îl desmorțește. O senzație nouă, necunoscută, de primăvară, îl cuprinde. Așa se bucură desigur și coaja islazurilor când se reîntorc cocorii și soarele dă ordin simigilor săi s'o coacă.

Aha! Chiar soba se bucură.

Întâi mormăie ca o ursoaică trezită din somn, cu botul într'o tuță de smeură, apoi bufește pe nări înfuriată și hăpăie cărțile d-lui Silică, de parcă ar fi bocalaureată sau licențiată în litere.

Vezi? Ii place.

Hramă subțire, intelectuală. Mai gustoasă de cât butucii de fag și surcelele noduroase de cer.

D. Silică, așezat turește pe dușumea, o îndoașă.

Noverre, reformatorul dansului scenic

de MITIȚA DUMITRESCU

Dacă spectacolele din epoca glorioasă a marelui Ludovic XIV s'au distins, cu deosebire, prin fast și grandoare, cele ce vor urma în secolul care începe, își vor imbogați farmecul, adăugând celorlalte calități: rafinament și delicatete.

În artă, repercusiunile s'au simțit imediat. Pictura lansează pe subtilii ei reprezentanți, Watteau, Lancret și Boucher, pictori ai serbarilor galante, a căror inspirație și-o datorează, în mare parte, teatrului, pentru care pasiunea creștea dela o zi la alta.

Dansul a urmat și el expresia celorlalte arte, în era nouă ce se deschidea.

După Lully și Beauchamp, destinate coreografiilor oficiale fură conduse de Pécour, eminent maestru de balet, care a compus o serie de dansuri pentru balete și opere, a importat din Anglia mult apreciatele „contredanses”, după cum tot el a creat o mare vogă menutului, dându-i un farmec deosebit.

La epoca la care suntem, pleada marilor coreografi mai numără pe Dupré, Feuillet și Ballon (fost maestru de dans al lui Ludovic XV) dar aceștia, cu toată onorabila lor carieră, n'au adus nicio modificare baletelor, ci se îngrădiseră într'o formulă consacrată din care nu voiau să mai iasă.

Dansul însă, avea nevoie de un îndrumător să-l elibereze de jugul tradiționalist, îndreptându-l spre orizonturi mai largi.

Intr'adevăr Noverre își merită, pe drept cuvânt, toate superlativale. Sosit la moment prielnic, Prometeul dansului, a aprins cu făclia minții lui, focul, care și astăzi dogorește încă.

Jean George Noverre (1727—1810) s'a născut în Elveția. La vârsta de 20 ani, făcu cunoștința compozitorului Gluck, care-l sfătuia să se stabilească în Franța. Aci îl găsim debutând ca coregraf pe marele succes „Les fêtes chinoises” în decorurile lui Boucher. În 1750, Noverre lucrează la Lyon cu mare dansatoare Camargo (1710—1770). Fiind chemat la Paris ca maestru de balet, Noverre își stabilește aici fama lui de inovator și mare coregraf. Cinci ani mai târziu, Noverre părăsi Opera și cutreeră Europa, fiind numit maestru de balet la Viena, Petersburg și Stuttgart, unde făcu adevărată operă de apostol. Aci influența lucrărilor sale în domeniul baletului a fost covârșitoare. Timp de opt ani, a condus o formație de balet de 120 persoane. Totul îi era pus la dispoziție de marele iubitor de frumos, prințul Charles-Eugène de Wurtemberg. Stutt-

gart deveni centrul activității dansului și cei mai mari dansatori ai timpului au apărut în producțiile lui Noverre. Toate compozițiile sale s'au distins printr'o mare ingeniozitate. Printre principalele opere coreografice ale sale, numărăm: L'adescence d'Orphée aux Enfers, la mort d'Ajax, le Jugement de Paris, Renaud et Armide, les caprices de Galathee, la tohette de Venus, les jalousies du serail, Télémaque, la clemence de Titus, etc. Noverre s'a bucurat de stima ca și de concursul spiritelor celor mai înzestrate ale epocii. Astfel Voltaire și Diderot l-au ajutat în opera înfruptată, admirându-l și aprobându-l sfârșite. A fost prietenul lui Gluck și al lui Garrick, marele actor englez, care l-a supranumit „Shakespeare-ul dansului”. În 1810, Noverre muri, după o viață agitată, celebru și onorat. Cu el a dispărut una din figurile cele mai mari ale istoriei dansului.

Întreaga sa doctrină se află cuprinsă în volumul său, rămas renumit, „Lettres sur la danse”, apărut în 1760, operă în care Noverre se dovedește mare artist și creator.

De cum a apărut, Noverre și-a impus puternica lui personalitate. Până la venirea lui, baletul era încă considerat numai ca o plăcere pentru desfătarea ochilor, dar Noverre ridică glasul pentru a-l conduce și spre căile nevăzute ale sufletului uman. A trebuit să dea însă o adevărată luptă contra celor ce voiau să-l baricadeze drumul și cari îl acuzau spunând că vrea să distrugă trecutul. Departele de așa ceva, Noverre tocmai că admira rezultatele obținute de generațiile trecute și ținea chiar să le păstreze, dar nu admitea ca era inovatorilor să fie considerată ca sfârșită. Avea o roare de „copie după copie” căci acest lucru dă voe incapacităților să treacă drept servitori săraci al frumosului.

Lucrul copistilor îi inspira un adevărat desgust. El spunea:

— „Este mult mai ușor să copiezi decât să crezi. Cel mai mare număr de compozitori sacrifică frumusețile dansului pentru a copia un oarecare număr de figuri repetate în fața publicului, de mai bine de un secol”.

Cu toate obstacolele ce-l erau puse în cale de chiar camarazii lui cari nu-i puteau înțelege marile său spirit creator, Noverre a învins tradiționalismul și a creat marile balete de acțiune, aceleaș pe care-l avem și noi astăzi.

Inspirându-se direct dela natură, Noverre spunea:

— „Un balet este un tablou sau chiar un număr de tablouri legate între ele prin acțiunea care for-

mează subiectul lui. Un tablou nu-i decât o copie a naturii, un balet frumos, este natura însăși inobilată de toate farmecele artei”.

Despre muzică se exprima astfel: „Muzica este pentru dans ceea ce sunt cuvintele pentru muzică”. Această paralelă înseamnă că muzica compusă pentru dans este sau trebuie să fie poemul scris care fixează și determină mișcările și acțiunea dansatorului; acesta însă, trebuie să-l redea în mod inteligent, prin energia și viața din gesturile sale, prin expresia vie și animată a fizionomiei sale.

Pentru Noverre, dansul poate să exprime orice și totul. Atitudinea lui, și-o rezuma în următoarele cuvinte: „Să ai în vedere trecutul fără a te lăsa subjugat de el, să faci operă de creator, iar nu de copist”.

El dorea opera inspirată, creația mereu reinovată iar nu artificialul lucrurilor vechi. Recomandă dansatorilor să nu studieze numai pașii pe cari să-i execute întocmai ca niște mașini, ci mai ales pasiunile cu ajutorul cărora să poată exprima diferitele stări sufletești. Noverre admira virtuozitatea dansatorului dar aceasta nu-i provoca nicio agitație interioară. Ceea-cei emoționa, era ideea, pasiunea care inspiră desenele dansului. Compara dansul tehnic cu o statuă frumos sculptată, care strălucește prin nobletea atitudinilor, dar căreia îi lipsește sufletul. Găsea că e absurd să sacrifici expresia și sentimentul, pentru agilitatea picioarelor, care nu-i altceva decât materialul artei. Noverre aspira la dansul învâluit în sentiment, căruia să-i asociez grație și expresie. Dorind să imprime dansului expresia sufletului omnesc, Noverre a refuzat să se servească de mijloacele străine de dansul pur. El renunță definitiv la dansurile să fie sacrificate acestea, unde grația și armonia mișcărilor se găsește înlocuite prin gesturi vagi și expresiuni sărace.

Noverre își închipuia coregrafia ca pe o formă organică și armonioasă, la care baletul propriu zis determină subiectul, în timp ce dansul îl imprimă culorile sale iar mimica feței îl aduce expresivitatea care este sufletul coregrafiei. Considera arta coregrafică asemenea unei forme integrale de armonie perfectă: virtuozitatea constituită din materia dansului iar pasiunea oferindu-i sufletul.

Orice mișcare de dans are un sens interior și toate mișcărilor ordonate de un gând creator, pot compune o operă frumoasă. Fiecare

Copios. Regește. Cu o mână la volumul și cu cealaltă îl aruncă în gura de foc. Eschimosul de adineori e acum plin de sudoare și veselie.

Dă-le dracului de volume!

La cafenea o să se laude că i le-a cumpărat un librar cu toptanul. Unul din provincie.

Și camera o să se libereze de atâtea pachete. Și el o să răsuflă în voie. Și o să fie cald, cald ca în nămiețile lui Iulie.

Parcă ar vrea să răscumpere tot gerul îndurat căci vârtă acum în sobă cărți, cu amândouă mâinile. S'o umple bine, s'o sature și să doarmă și el într'o zi de iarnă fără să-și simtă genunchii în bărbie și fără să-și caudă mâselele. Boier!

Boierește s'a întins pe canapea și tot boierește cuide duduind soba, de parcă ar vrea să sară de lângă perete și să iasă bolid prin acoperiș.

Prea repede, de fericire, pleoapele s'au lăsat și sforțatul d-lui Silică se luptă din răspuțeri să întrecă războiul sobei.

E mai multă lumină în cameră. E și un covor pe jos. Volumele sunt la locul lor, legate în piele.

— Bună ziua — aude în spate d. Silică Gașu.

— Noroc — și se întoarce buimac.

Cum, soba îmbrăcăită?

La uita ce nostimă e! Pălăria de paie pe-o sprinceană, rochie cloș cu nasturi și pantofi de lac cu tocul înalt. Când se mișcă prin odaie face: scârț, scârț! Pantofii noi. Știi că e bine!

— Stai jos — îi spune d. Silică. Și soba se așează pe scaun.

— Merci. Dar ce sunt cu volumele astea?

— Ale mele. Iți dau numai de cât un autograf.

„Sobei mele, aceste versuri de dragoste, ca să-și aducă aminte că mi-a fost dragă cândva.”

Omagiu
Silică Gașu

Și îl dă.

— Ce legătură — continuă soba.

— Piele de om! o informează d. Silică. Uite cum luat dă ici, dă ici.

Și pe unde pune mâna parcă îl pișcă fânțarii.

— Tros! — face deodată soba.

— Ce-i?

— Am reumatism, — spune ea, și am vrut să stau picior peste picior.

— Ruu uuu! — e cât pe aci să cadă soba, cu scaun, cu tot.

— Mă ierți — spune ea — dar sunt cam șubrede scaunele dumitale — dacă de exemplu cădeam jos tăceam panoramă.

Din contră, mi-ar fi făcut plăcere.

Soba lasă atunci capul într'o parte și pune un deget la gură — șșșșșșș, nu vorbi așa că mi-e rușine.

— Lasă mititico, suntem numai noi doi. N'o să știe nimeni.

— Domnule, până aici.

Eh! — gândește d. Silică — face figuri ca și Toto din Basarab și întinde brațele, înaintând.

— Măgarule, n'auzi! Crezi că dacă mi-ai dat un autograf... și plici, plici, îi palmuește de vreo patru ori și îi mai dă și un brânci în pat că se lovește cu capul de perete și se scufundă, se scufundă parcă amețit, rostogol, în fundul pământului, de unde un balaur cu zeci de capete țipă ca o obsesie:

— Apă, apă! Ojeț, ojeț! Apă, apă! Ojeț, ojeț!

— Apă, apă! Ojeț, ojeț! Apă, apă! Ojeț, ojeț!

În stradă s'a oprit circulația. Din acoperiș ies limbi mari de foc.

Cu palloanele peste cămăși de noapte, cu ce au

apucat în cap, locații refugiați pe trotuarul de vis-avis privesc înspăimântați cum se cațără pe scări pompierei și cum descrie curcubeie apa fâșniată din furtun.

Smulgându-și părul, în șoșoni, cu izmenele albe fluturând pe sub palton, împiedicându-se în șireturi, proprietarul se vâcărește în fața fiecăruia.

De la mansardă a luat foc! Dela mansardă a luat foc! Măgarul de poet e de vină. În fiecare zi trimiteam servitoarea să-i spuie să nu mai spargă atâtea lemne în cameră. Și nimic, și nimic! Acum s'a duuuuuus! S'a duuuuuus! Căsuța mea! Ce-a ajuns căsuța mea! Mă-măncat-o friptă! După ce că de trei luni îl toleram, îl toleram, mă înțelegi? De trei luni nu mi-a plătit chiria și uitel! Că mai bine îl lăscam sus, să moară ca șoarecii.

— La o parte! țipă o servitoare. Apă! Apă! Ojeț! Ojeț!

Infolțit într'o pătură, vântat și cu câteva arsuri pe față, d. Silică Gașu, autorul „Vecerniilor”, salvat, tolnănt pe-o scară se trezește o clipă din leșin, aude ca prin vis: „apă, apă, ojeț, ojeț” și deschide gura, strâmbând din nas: „nu, eu și cu Toto bem bere!”

(Urmare în pag. 7-a)

Jurnal FOC LA MOARA ROȘIE

de GABRIEL BALĂNESCU

Mici însemnări inutile.

M'am găsit în fața acestui „jurnal” — întâmplător, — după 365 zile consumate și numărâte departe de el, departe de orice gând de revenire la bucurie și consemnul lui.

Fără îndoială, am ratat multe din cele 365 zile. Spre bucuria mea dealtfel.

Imi amintesc cu o rară tristețe de puținele zile adevărate, — inutile odevărate.

De pildă ziua în care ciudatul meu câine m'a recunoscut ca stăpân, gudurându-se de câte ori soseam acasă fără-de-folos precum pleasem.

Și încă sărbătoarea liniștită a miilor de boabe de zorele pe care toamna mi le scutura în palmă.

Au mai fost și altele. Le rememorez cu suficiență ușurință.

Întâ Dumnică în care un amic m'a recitat cu extraordinară gravitate, o poezie exasperant de goală, exasperant de folositoare. După fiecare rimă simțeam o prăbușire, după fiecare accent în recitația lui măiestreasă, înădădeam seama ce mirați sunt oamenii deștepti, cât de puțin stăpânii sunt de spiritul drăcesc.

(Când se va sfârși prețioasa misiune a sfinților?)

Celelalte zile toate deopotrivă de goale. Adică încercate numai de fapte precise, inevitabile, necesare. Faptele acestea ale noastre supărătoare, mari și înțelegătoare. Seci de prea multe eforturi.

Sunt foarte însetat de somnul pământurilor Orientului departat. Nu știu ce mă îndeamnă atâta către locuri ce nu le cunosc. Poate istoria noastră a românilor cu ceea ce are ea pozitiv, adică tocmai cu ceea ce nu are.

Cred că există și o disperare a istoriei care nu corespunde niciodată cu disperarea noastră a oamenilor, (noi nu avem nimic comun cu istoria decât în cazuri de forță majoră).

În definitiv istoria este egală cu zero în fața destinului lumilor.

Istoria a fost o excocherie a oamenilor și a servit pentru alarma găștelor.

„Criteriile” istorice au căzut întotdeauna în fața unei ogînzi, rămânând caștelor ogînzi singură goală.

Mă tenacează mult Orientul; spre rușinea istoriei. Mă dispensez cu ușurință de gloria ei, pentru simpla trăire a unui om.

Alte comentarii întâmplătoare.

Un bun prieten, frațele Gligore Leu îmi trimete, încercând nu știu ce duioșie a întinericului, diverse notițe a-procepe claromante, despre libertate și alte fleacuri în legătură directă cu indiferența cu care se suportă două crani alăturate.

Prima notiță, oarecum prețioasă începe așa: „Iubesc gesturile și lucrurile absurde pentru că sunt lipsite de intenții. Oamenii sunt piini de intenții, deaceia au ajuns să trăiască în cea mai dezolantă promiscuitate cu sfinții”.

Această ciudată scrisoare poartă un motto din Goethe, continuă cu sumarul unei călătorii prin niște deșerturi de spirit pe unde pretinde că lumina își avea temple și ochii ciucuri și sfârșește pe un ton apostolic (presupunând că apostolii au admirat umbrele ghilotinelor): „cine mai continuă astăzi greșala de a căuta esențele pentru că se trăiască, sau care le trădește pur și simplu, este cel mai ordinar tricheur care merită disprețul unei lăce de gunoi”.

Î-am răspuns modest pe-o albă „carte de vizită”: „de-ași fi câine!”

Ce minunată perspectivă! Incântătoare! O posibilitate de existență cu care m'ași mândri.

Un imperiu de câini: idealul omenirii.

Octombrie 193

Privighetorilor li se scot ochii pentru că cânte frumos. Amănunțul acesta n'a halburat inima niciunui om. Dar ne-am dat seama cum cel mai frumos cântec vine din întinerocul ochilor?

Întâ, noaptea continuă, sau noaptea din toate zilele este sălaşul Dumnezirii.

Nu mai preluăm „câtecului trist” al lui Ion Vinea în-croșete cu „asinișturile” cea mai perfectă geometrie a adevăratei vieți.

„Nu vă înspăimântați nimicuri umblătoare, de adevărul întinericului pe care nu-l meritați”... aud glasul anotimpurilor.

Pregății cu țemei ca Noe o nouă arcă și când întinerocul se va revărsa, să dați drumul porumbelului conștiinței voastre; și să nu-l mai așteptați. Niciodată nu se va înalpa de teama luminei. Și atunci lumina va fi întineroc și întinerocul lumină.

Vor dispărea contururile „formelor pline” și toată arhitectura vieții se va sfârși în asinișturile cântecului ochilor fără de lumină.

Imi vor fi recunoscute atunci păcatele făcute din caritate?

Simplă fișă.

O zi de iarnaroc într'unul din satele gorjene, m'a confirmat predilecția oamenilor pentru lumină. Mi-am îndoit sărbătoarea ca o eșarfă cu care să păcălesc inima.

Am observat, în tot neastâmpărul târgului, o vie curiozitate, un instinct precis pentru făgăduiala zilei: noaptea.

(O obsesie permanentă pe care vă sfătuiesc s'o adoptați). Prezența soarelui deasupra capului nostru răspândea o desnaudejde cumplită. Oamenii se separau ca în sânul unui viscol.

După miezul zilei înfrățirea din iarnaroc creștea până la marginea unei catastrofe. Lanțurile bărcilor o învăteau, se bălăcăneau cu atâta furie, în cât sfidarea luminei era evidentă. Căutau, bieții, să aibă cel puțin senzația lipsei geometriei stabilității înșelătoare a pământului. Arborii întorși, paralelismul pământului cu orice mișcare a lor, casele scufundându-se, apărând apoi ca dintr'o minune, le astâmpărau tensiunea astrală a nopții care venea.

Odată cu primele scăpături de soare, totul începea să se schimbe; iar târziu nu mai aminteam ce-a fost decât cele câteva palide lumini ale lămpilor singurătate.

Dumnezeu din nou își căutase stăpânirea. Iar noi ne revărsam prietenia spre colegii noștri mai mari și mai desăvârșiți, dragii.

Scriu...

Tocmai sfârșesc a șasea năvălă dintr'o culegere de povestiri ce se va intitula... Dar ce să mai vorbesc de titlu, când nu sunt sigur dacă voi găsi vreodată editor...

Se'nsează... Înăbușeală...

Un cer vântat ca indigoul... În depărtare, decor de operetă: aplicată într'o rână și desfășurându-și în văzduh ultimele două aripi, moara roșie imploră milostenia prăfuitului cer dobrogean.

Întreg satul se află sub tutela minaretului moscheii Aziziei — albă și patrată — ca o bucăță de zahăr cubic.

Turnul — drept ca un creion — s'avântă spre înălțimile violete, străfulgeind prin vârful sentinunii, puzderie de săgeți aurii.

În balconul verde, circular, al minaretului, muzicului își îngână tărăgănat rugăciunea:

— Allah Il Allah...

Peste toate frunțile plecate în praf, se rotesc amestec de sus, două berze cu aripile dințate pe margini, pensuând văzduhul...

Scriu...

Se'nsează...

Înăbușeală...

Și deodată, un botăcel verde — parcă și-ar fi îmbrăcat un tricou — îmi sare chiar în vârful penitei, după ce executase o tractorie ce-i evidențiasse talia de minuscul amfibian, estompându-i mușchii pântecului și al pulpelor.

Mă privește cu ochii bulbucați — ca doi bumbi abea înșelați — și orăcătește prezentându-se distinct:

— Diavolul Șchiop!

Ei, să nu pufnești în răs? Auzi pretenție!

Dar botăcelul verde urmează aproape numai-decât:

— Scii, nu-l așa?

Și fără să-mi dea răgazul să răspund, continuă:

— Am să-ți istorisesc și eu ceva! Dar mai întâi, dă-mi voie să-mi relau adevărata mea înfățișare de Diavol Șchiop.

Diavolul Șchiop n'are nici carne, nici coadă, nici coapte. Mai mult încă: urechile nu-i sunt deloc anormale lungi, după cum ar trebui să fie, dat fiind că tartorul Scarasoski îl trage de ele, de trei ori pe zi: dimineața, la prânz și seara.

Dracul se'nfățișează ca un plutonier-major, cu mustățile lăbărțate și epoleți la tunică. Are un singur cursur: e beteag de piciorul stâng.

Întâ ce-mi povestește Diavolul Șchiop. Nu înțeleg însă de ce m'a ales pe mine și ce nevoie are să-mi istorisescă tocmai mie, oarece deapănă acum, umblând prin odaie și bocănind cu piciorul lui de lemn.

Înt'o zi, pe când își striga credincioșii la rugăciune, din balconul minaretului cu scufie verde, și-și tărăgănea chemarea monotonă, gângăvită și bocitoare, hagiul Ovazian-Ciubuc se prăvăli peste balustradă — amestec probabil de extasul mistic — și muri după câteva ore.

Întreg satul a plâns cu suspine și mult timp, nimeni nu l-a luat locul și n'a mai strigat:

— Allah este Dumnezeul nostru iar Mohamed, profetul său!

Fesul hagiului mort, fu învăluit într'un cearceaf alb, lung de șapte metri — atât de mare nu-i mai svăsese nimeni până atunci — pentru că Allah să aibă de ce-l trage în al șaptelea cer, când îl va veni rândul.

Înainte de a fi hagiul, Ovazian-Ciubuc fusese un bogat proprietar. Avea vreo zece câmile, vreo sută de țapi și capre și cincisprezece măgari de călărie, cumpărați din Galata.

Toată lumea, când îl vedea pe uliță, își ducea mâna, întâi la brâu, apoi la piept, pe urmă la buze și'n cele din urmă la frunte, șoptind în temenele:

— Sabahlar Airosum, Efendi!

Iar Ovazian-Ciubuc, împraștind praful, cu pa-pușii brodați în aur, de abia schița un salut.

Când îl vedea, avea ciubucul în colțul drept al gurii — se spune că și-ar fi scos un dinte numai ca ciubucul să se fixeze mai bine — și deaceia a și fost poreclit Ovazian-Ciubuc.

Deși era atât de bogat încât și-ar fi putut permite să întretină și un harem, totuși n'avea decât o soție: pe Eminé.

Scurt timp după moartea lui Ovazian-Ciubuc, muri și nevastă-sa, rămânând fără pic de sprâjin, unicul lor copil: Sabri.

Palid, cu părul răvășit pe frunte și cu urechile străvezii-roșcate, copilul ajunsă curând pe drumuri. Niște nezmuri hrăpărețe îl instrăinasă averea și în scurt timp Sabri deveni un vagabond alungat și batjocorit.

Se hrănea cu scoicile și peștii aruncați de flux pe țărmul mării și dormea în moara roșie.

Lui nu-i era frică de toate șoaptele și vorbele ce umbrau cu prisosință prin gura femeilor, despre moara roșie și duhurile ei.

Așa, una afirmase că a auzit lămurit, noaptea, pe când se'ntorcea dela târg și trecea prin apropierea morii roșii, un hârșit ca acel al pietrelor când se tocesc, neavând ce măcina între ele.

Alteia i se năzărise că un spiriduș cu cap de om, urechi de iepure și spinare de porc spinos, încălecase pe o aripă a morii și se'nvârțise de câteva ori cu ea.

Adevărul e că eu, Diavolul Șchiop sălășluam acolo. Dar Sabri nu știa încă ce-l frica. Și dacă e-a de ceva torturat, apoi numai niște ascuțite dureri în coșul pieptului, însoțite de tuse și firăscare de sânge în spută, îi exteriorizau acest chin ce se'nouibase cu îndărătnicie în strămtul său piept ofilit.

Întro zi — continuă Diavolul Șchiop după o scurtă pauză — mă dusei la mare, cu gândul să fac o baie.

Din depărtare observai pe cineva pe țărm. Era Sabri și săpa cu o scoică în nisip, făcând o gropiță pe care o umplea cu apă cărată în pumni.

Îi întrebai ce scop urmărea:

— Uscatul suge apa — răspunse el repede. O suge necontenit și nu se saturează niciodată. În gropița asta o să torn întreaga mare...

Apoi cu totul altceva:

— Soarele se scaldă dimineața în mare... Și eu... El se culcă după dunele acelea — arată locul cu mâna. Și eu am voit să mă culc lângă el, că ține cald, dar nu l-am găsit.

— Domnule plutonier — tuși trecându-și mâna prin părul răvășit — nu-i așa că-i frig, noaptea? Când mă scol dimineața, nisipul se lipește pe mine, de umed ce-i...

Întinse mâna slăbănoagă spre mare și mă întrebă:

— Dumneata ai auzit cum urlă marea în timpul nopții? Face așa... — își tuguie buzele, suflând cum cedează el că face marea.

Mă privi înfricoșat, clipind des:

— Acolo, arată cu degetul un punct nedefinit în mare — acolo s'a'necat un echipaj întreg... D'altă vazăște, până mă doare în piept și tușesc...

Vântul prinse a sufla umflând cămașa sdrăcnită a lui Sabri și stărnind nisipul depe culmile duneilor. Câteva lăcuste săriră în salturi gigantice, în jurul

nostru. Departe, la orizontul care nu se putea defini, far se putea ghici, fumul subțire al unui vas, stăruia cu înăpăănare, tremurând dealungul unei linii nestatornice...

Soarele apunea pe uscat, îngropându-se undeva, între două dune vinate...

— Bună seara, eu plec! vorbi Sabri, răgușit. Dacă vrei să rămâi, o să auzi la noapte cum gem valurile și o să te trezești la ziuă cu nisipul ud, lipit de piele.

Se depărta câțiva pași, apoi se'ntoarse și adaugă:

— Am să viu și măne să torn în gropiță!

A doua zi însă, bietul Sabri își dădu duhul, zăcând pe un maldăr de pae mucegăite din moara roșie.

Pieptșorul lui ofilit se sbuciumase o noapte întregă luptând cu moartea iar în zorii zilei, ca și cum Sabri n'ar fi așteptat decât ivirea soarelui scump, trupul lui chinuit se'ntinse teapăn în spasmul morții.

— Și acum, ce vrei? l-am întrebat pe Diavolul Șchiop.

— Vreau să dai foc morii roșii! Mă înțelegi? Știu că unu diavol nu i se potrivește să facă pe milostivul și pe sentimentalul, dar eu am îmbăt-ănit, m'am prostiț, și la o vârstă înaintată, când socotești că și-ai bătut joc destul, de oameni, există și la noi, în lumea diavolilor, puțința de a-ți regula drepturile la pensie. Curând am să trec și eu la reformă... Vasăzică, ne-am înțeles... Incendiază moara roșie!... Deaceia ț-am istorisit această întâmplare...

Am voit să-l mai întreb:

— De ce nu dai tu însuși, foc morii roșii? dar Diavolul Șchiop se și depărta șoltăc-șoltăc, devenind din ce în ce mai mic, până ce se transformă iar în botăcel și dispăru cu totul... așa că nu-mi mai putu răspunde nimic.

Trosnetul ușii mă face să tresar din așteptarea care mă cuprinsese... Pui mâna pe toc și scriu...

Scriu a șaptea povestire dintr'o culegere de nuvele ce se va intitula... Dar ce să mai...

Cronica ideilor

de MIRCEA MATEESCU

Nu este o simplă întâmplare că lupta teoretică și doctrinară a comunismului împotriva religiei, a fost dela început, o luptă împotriva creștinismului catolic. Dogma catolică ni s'a părut că este una centrală, rațională. Autorii mai noi) o interpretează tot ca o exigență mentală, în primul rând. Se poate vorbi de un obiectivism al dogmei catolice, dacă nu chiar de un materialism al acesteia și, din acest punct de vedere, se înțelege de ce materialismul economic, născut ideologic sub semnul aceluiași raționalism, a câștigat oarecari poziții.

O confuzie, care a înlesnit mult critica lui Feuerbach împotriva creștinismului, datează dela Hegel. În continuarea idealismului său dialectic, Hegel a crezut că cea mai fericită auroală pe care o putea propune gândirii sale, este aceea de a socoti creștinismul însuși: *ideea de absolut*, pe care au reclamat-o toți filozofii romantici. Dogma creștină apare astfel simplificată, am zice, deposedată de simbol, de supranatural. Din moment ce Christ nu reprezintă decât prototipul deși absolut, al unei idei obiective, a fost elementar ca Feuerbach să observe în faimoasa lui lucrare) dela care Engels și Marx au împrumutat aproape totul că „nu conștiința, ideea, determină ființa, dar ființa, realitatea, determină conștiința”.

În estetica idealismului transcendental, orice idee este o emanațiune a conștiinței noastre, iar realitatea, fenomenul, nu poate fi cunoscut decât numai în măsura în care este raportat la *ideea* pe care în chip aprioric, omul o are despre un anumit obiect, și căreia acesta trebuie să îi corespundă.

Într'un studiu publicat în colecția „Présences”, Fr. Mauriac denunță cu multă autoritate confuzia pe care Feuerbach și Engels au făcut-o între idealismul hegelian și creștinism. Feuerbach a luat drept valabilă postularea hegeliană a creștinismului ca o idee abstractă, apriorică, în care trebuie să se încorporeze realitățile, și criticându-l pe Hegel, și-a imaginat că dărâmă dogma creștină.

Este simptomatic că Mauriac își intitulează esecul „Dilema creștinismului”, adevărul oarecum criza pe care a provocat-o interpretarea idealistă a creștinismului, care a ocazionat nașterea ideologică a comunismului. Rectificările lui Mauriac sunt radicale: „Dumnezeul creștin nu este o idee, este o ființă, o persoană. Christ, în omenscul lui, nu este o proiecțiune (a conștiinței, n. a.), reflexul mai mult sau mai puțin simbolic al idealului divin”.

Prin urmare, Isus trebuie înțeles ca o realitate temporală, dacă nu istorică, una carnală, nu o idee, nu un prototip ideal, abstract.

De ce spunem că în special catolicismul, ca dogmă teologică, înlesnește criticile raționalismului economicist? Pentru că o asemenea teologie acordă primatul rațiunii asupra misticeii, a *ideei*

de Dumnezeu care se legăsește în conștiința noastră generic în felul lui Hegel. Ori, Berdiaeff a arătat-o în nenumărate rânduri: eul logic are o formațiune obiectivă, din punctul de vedere al rațiunii, toți oamenii se aseamănă. Această egalitate intru conștiință, din care teologia catolică caută să tragă un argument pentru creștinism, s'a: putea să fie neconcludentă în acest sens, pentru că nu prin datele obiectiv ideale ale rațiunii trăiește aieva și operant creștinismul, dar prin propria înclinare activă și liberă a eului către altceva, către ceva din afară. A întregului și adevărului nostru eu, care nu este doar unu logic. Ca să fie viu, sentimentul iubirii apropiatului, nu trebuie dedus din generalitatea obiectivă a conștiinței, adică dintr'o idee absolută, dar trăit în planul anonim și liber al propriei subiectivității. Nu iubesc pe altul pentru că, în mod logic, așa face toată lumea, sau așa trebuie să facă, pentru că s'a satisfacă norma etică, ideea de bine sau oricare altă idee. O astfel de dogmă poate fi artificială, pentru că se inspiră din afară de mine și privește tot în afară.

A. D. Sertillanges nu ne îndepărtează, în noua lui lucrare, de interpretarea pur catolică a dogmei creștine, ca o exigență logică, a conștiinței. Cităm câteva rânduri din capitoul „Autrui”, relevante pentru că din modul cum este înțeleasă dragostea de altul se poate verifica afirmația că în catolicism suntem prea aproape de obiectivism, de materie:

„Nu pot gândi decât evocând o idee; nu pot să voiesc decât vizând un obiect” (v. cit. pag. 172). Se prevede sentimentul creștin o finalitate imediată, un mediu logic din care derivă și pentru care lucrează, în timp ce s'ar putea sustine că dragostea de altul este o manifestare activă a subiectului, transfigurată de propria lui trăire liberă, în afara oricărei finalități sociale. Sertillanges scrie: „a iubi nu înseamnă că exerciți pentru și din sine o inițiativă, dar a canaliza dragostea creatoare, căreia i se datorează ființa etc. (pag. 177).

Din faptul că se tăgăduiește persoanei umane inițiativa liberă și isvorul genetic de lumină spirituală, aceasta find atribuită exclusiv ideii centrale de Dumnezeu, deja care împrumutăm indirect anumite reflexe, — dacă binele nu îl *creiem* noi dar îl *exprimăm* și atât, pentru că nu este de esență nativă a omului, atunci se vede clar cât de ușoară a fost sarcina unui Feuerbach când a criticat sentimentul creștin, sub cuvântul că acesta este determinat de conștiința ideală, nu de realități.

1) A. D. Sertillanges: „Spiritualitate” (ed. Aubier-Paris, 1933).

2) „Esena creștinismului”, din 1841.

CRONICA DRAMATICA

Cinematografele

București

TEATRUL „REGINA MARIA”:
„RATAȚII”, dramă în 3 acte și
12 tablouri, de H. LENORMAND

Premiera de Vineră trecută a teatrului Regina Maria n'a satisfăcut prea mult critica și probabil nici publicul. Am asistat la spectacolul a doua zi după premieră și sala era puțin populată pentru o Sâmbătă seara, iar critica, indecise, s'a arătat severă.

Este un fapt care m'a umplut de mirare. Și m'am gândit foarte melancolic la gustul specta-

După aceste amare constatări de început, cer permisiunea să relevez drama Ratații altfel decât s'a făcut până acum.

Piesa mi-a plăcut. Nu atât prin cuprinsul ei. Aceasta e banal. O dramă puternică, din viața tristă și întunecată a trupelor de teatru lipsite de... talent, de noroc, de scântea care te duce la geniu. Oameni cari au crescut în destinul nobil al artei și au căzut cumpulți de jos.

Cei doi eroi principali, o acțivă și un autor dramatic, după lungi suferințe și peregrinări prin orașele provinciale, — poate cam inexplicabil de ce se plimbau, spune un critic, dar se înșală: se plimbau fiindcă aveau pasiunea teatrului. Ei nenoroc, dar nu se puteau despărți de el. Foarte simplu. După lungi peregrinări, zic, sfârșesc în mod tragic. El, într'un acces de nebunie, își omoară iubita, care-l era și soție, iar apoi, la venirea poliției, se împușcă.

Cortina cade încet, în timp ce regisorul anunță pe toți ceilalți membri ai trupei, că trenul pleacă la ora 2.

Magistrală formă spre a ilustra lipsa totală de importanță a celor doi morți. Doi oameni mal pețiti. Atâta tot. Viața își revine în urmă cursul normal.

Tablouri multe, succedându-se rapid, așa cum ne-a obișnuit teatrul lui Lenormand, și efecte destul de dese de melodramă.

Ca subiect, așadar, simplu. Dar forța unei piese nu stă numai în subiect. Când subiectul este interesant sau obișnuit — adică tratat adesea — atunci interpretarea, dacă izbutește să fie mare, piesa are deschise porțile succesului. Bineînțeles în țările cu gust artistic dezvoltat.

Interpretarea „Ratațiilor” e magistrală. Atât de frumoasă

incât acoperă cusumurile regiei (decoruri ce se leagănă cam mult, locomotive răgușite, clopote stricate) și ridică nivelul subiectului, banalizat.

Asfel încât, după spectacol, ai impresia că ai văzut într-adevăr ceva frumos. Ceva deosebit. O dramă puternică, viguroasă și bine jucată.

D-ra Tantzî Cocea crează un rol splendid, făcând dovada minunabilei sale calități artistice, cu prisosință. Și-a înțeles rolul unei actrițe lipsite de prea mult talent, însă profund umană, un suflet mare, iubitor.

În actul al doilea, într'o scenă când, împinsă de mizerie se întâlnește cu un individ care-i oferă bani în schimbul trupului ei, e mînată. Nu spune aproape nimic. Stă pe un scaun. Dar fiziologia ei devine atât de expresivă, încât dealungul celor zece minute cât durează tabloul nu mai există nimic decât chipul d-rei Tantzî Cocea, superbă în interpretarea ce o dă tragediei interme sufleteste.

O actriță de mare talent.

D. Mortun, la rândul său, joacă în rolul regisorului, fost actor, înfruntând de față cu el, în fața ei, cu surâsul pe buze chiar când inima îi este frîntă. Trebuie să recunoșc că nu m'aș fi așteptat din partea domniei sale la atâta putere de joc. Și totuși! Are momente când a-plauzele la scena deschisă sunt prea puține, mai ales când te gîndești că se dau și la alte piese.

D. Tony Bulandra, ca întotdeauna, s'a arătat a fi un mare actor. Are un joc puternic, nuanțat cu abilitate, dela finețea unor surâsuri de îndrăgostit, până la formele dure și îngrozitoare ale violenței unui nebul, bețiv și asasin.

D. R. Bulfinsky, în rolul unui cabotin care povestește gloriile trecutului celor ce în nici un caz nu-l pot controla, aduce la rândul lui o importanță contribuție la înțelegerea cât mai nimerită a ansamblului piesei.

Trebuie să relevăm și jocul d-lui Al. Cazaban, care la anumite momente este superior. Te înfiară povestirea vietei lui, din actul 2. (Joacă rolul muzicantului coborît din culmile inspirației într'un cabaret ordinar).

Insufărșit d-na Nora Păcintini care este o actriță de talent, își interpretează rolul cu inteligență. Îmi permit numai să observ că de ușor sfârșește entuziasmul spectatorilor prin glume ușoare, pe când jocul gândit, studiat, și inteligent al altora, chiar de pe aceeași scenă, rămâne veșnic supus criticilor.

Restul ansamblului se menține în cadrele impuse de regie. D. Soare Z. Soare care a dat de atâtea ori dovadă de pricepere ar putea acum să refacă puțin montarea. E păcat că totmai ea s'a umbrească un joc pe care individualitățile actorilor îl reliefează cu măiestrie.

Acum, că am ajuns la încheiere, țin să adaug încă odată, afirmând-o cu tărie, părerea mea sinceră asupra dramei „Ratații”.

Este o piesă frumoasă și inteligent jucată. Merită să fie văzută.

VICTOR POPESCU

Cluj

TEATRUL NAȚIONAL: „GELOZIA”, de M. P. ARTIBASEV

Judecând după titlu, care indică, deși în mod abstract, o temă dramatică, s'ar părea că Artibasev și-a propus să zugrăvească în această piesă pasiunea geloziei și funestele ei urmări posibile. Deșmodământul piesei pare să confirme această presupunere.

De fapt însă, pe planul întâi al interesului stă aproape tot timpul persoana Elenei Nicolaevna, soția scriitorului Sergheie Petrovici, un tip original de femeie care poartă într'însa, în

mod inconștient, destinul ei tragic.

O femeie frumoasă și încântătoare, care sfârșește mereu valuri de iubire în jurul ei. Fiecare bărbat, ajungând în societatea ei, cade în mrejele acestei vrăji și, fără excepție, fiecare îi face o declarație de dragoste. Ea se complăce în această situație ca într'un joc, dar se păzește să cadă în păcatul adulterului. Cochetăria ei este oarecum inconștientă. Mai bine zis, de vreme ce nu-și înșală bărbatul, ea se crede complet nevinovată față de dânsul și de aceea continuă jocul chiar după ce acesta, îngrijăț, și-a arătat nemulțumirea.

Geozia încolțește în mod firesc în inima lui Sergheie Petrovici, soțul bun, iubitor și înțeleghător. La început, e mai mult o îngrijorare pentru o primelie abia bănuită și de aceea el încearcă să o determine pe Elena Nicolaevna să renunțe la jocul ei copilăresc, oricât de nevinovat ar fi el în fond. Conflictul dramatic propriu zis, nici nu izbucnește în această fază, care stă sub zodia nevinovăției, și autorul a simțit nevoia introducerii unui nou element pentru a deslănțui conflictul. Acesta este rostul lui Andrei Ivanovici, prietenul lui Sergheie, care pomegrește cu patimă pe soția prietenului său, exagerând vina ei până la detracare. Așa ajunge gelozia să crească în sufletul lui Sergheie, făcându-l capabil de crimă.

O calitate a piesei o formează galeria personajilor secundare, precum caracterizate și fiecare prezentând interes prin conturul psihologic particular.

Rolul lui Andrei Ivanovici l-am văzut. Serioza este tânărul pasionat, dar cinstit și drept și, din cauza aceasta, condamnat la suferință. Simeon Simeonovici, soțul prea bătrân, e tipul blajin, contemplativ și îngăduitor până la prostie. Cneazul reprezintă pe bărbatul care cucerește prin forță și chiar violența ce se desprinde din persoana sa, iar locotenentul Ivanov, tipul bărbatului ușor, laș și lipsit de personalitate. Mai este un medic, om în vârstă, așezat și înțelept ca medicii din piesele lui Cehov.

Cele două personaje secundare feminine sunt admirabil alese pentru ca, prin contrastul lor, să indice caracterul particular, cu trăsături originale și locul intermediar pe care-l ocupă, sub aspect de etică socială, Elena Nicolaevna. Într-adevăr, Claudia Mihailovna este femeia lipsită de orice scrupul, care caută aventura pe toate potecile, iar Sonia e fata profund cinstită, pe care o scârbește până și umbra gândului rău, — și Elena Nicolaevna se deosebește deopotrivă și de una și de cealaltă.

Direcția de scenă a d-lui N. Voicu e vrednică de remarcă cu deosebire în partea de montare. Se pare că d-sa s'a ocupat mai mult de partea aceasta și a reușit pe deplin, bine înțeles cu concursul pictorului Trucinski, Interiorului cu gust aranjate și lumina inteligent întrebunțată. Actul I, o petrecere în pădure, a fost realizat, atât ca atmosferă, cât și ca mișcare și grupare de persoane.

Interpretarea n'a reușit însă în aceeași măsură, deși s'au făcut eforturi serioase și s'a întrebunțat îmbrăcăminte potrivită și îngrijită. D-na V. Iuga, în rolul Elenei Nicolaevna, a purtat rochii deosebit de frumoase. Pe Sergheie Petrovici l-a interpretat d. N. Voicu, iar în celelalte roluri au apărut d-nii L. Divariuș (Sergheie), I. Tălvăn (Cneazul), H. Cristea (Andrei Ivanovici), L. Irimieș (Simeon Simeonovici), C. A. Russey (Medicul), M. Balaban (locotenentul Ivanov) și d-nele Mya Mateescu (Claudia Mihailovna) și M. Tălvăn (Sonia).

OLIMPIU BOITȘ

CARLTON: „O FAMILIE TRĂZNITA”

Hotărît lucru, nu suntem noi, Europeanii, în drept să-i judecăm obiectiv pe Americanii Oceanul care îi desparte, geograficește de noi, a săpat în același timp o mare prăpastie între mentalitatea lor și a noastră. Am ajuns, după noianul de filme nebune reprezentate la noi, să ne resemnăm în fața oricărei ineptii filmate și, chiar, dacă se poate, să căutăm omeneșul în acțiunile pripite și anormale ale eroilor de pe ecran. Sunt foarte interesante rezultatele la care poate ajunge un cinefil după aceste cercetări. În orice caz, prima constatare ce se poate face este goana veșnică a Americanilor după bani, cât mai mulți bani dobândiți prin orice mijloc.

Și cum Americanii sunt niște oameni optimiști, mai întotdeauna filmele venite de peste Ocean, se termină cu îmbogățirea peste noapte a eroilor. Puțini se întrebă însă ce se întâmplă mai târziu cu văcarul devenit rege al lăptelui sau cu potcovarul devenit rege al fierului.

Răspunsul la aceste întrebări ni-l dă filmul prezentat de cinematograful Carlton.

Tatăl „familiei țicnite” este pesemne, — puzderia de mașini și bogăția din casă o poate dovedi — un rege dintre aceia atât de des întâlniți, peste Ocean, care a început prin a vinde nasturi pe stradă și care, acum, se distrează să dea ordine și să invite la el, la masă, senatori. Soția lui, nu și-a uitat încă obârșia pe care, după acțiunile ei de pe ecran, nu o putem bănui prea strălucită. De aici provine, poate, și pasiunea ei de a strânge de pe drumuri vagabonzi, pe cari îi face apoi șoferi. Cu niște copii cari nu se lasă întrecuți de către părinți, în excentricități, familia noastră este, deci, o cât se poate de demnă „familie trăznită”.

Alături de această familie, un „fecior de casă mare” își plânge nenorocul care l-a făcut să fie slugă la niște nebuni. Ideea lui fixă este de a părăsi cât mai repede casa stăpânilor. Leafa mare, pe care o primește — iată, din nou, problema atât de obișnuită Americanilor, a banilor — îl reține, însă.

În mijlocul acestei familii nebune, pică și un scriitor, pe care, bine înțeles, stăpâna îl confundă cu un vagabond și îl angajează șofer. E foarte nostim chipul în care ne sunt prezentați scriitorii în America: niște jerpeliți pe cari însă regisorii ne lasă să-i bănuim de oameni bogați, cărora le place să umble murdari, doar fiindcă sunt scriitori și, deci, originali. În orice caz e un fel curios de a vedea lucrurile.

Cam astea sunt constatările ce se pot face după filmul dela Carlton. Subiectul, în fond, nu e decât o însuirire de nebunii și căzături, cari provoacă hohote de răs pe care, mai târziu, nu-i poți justifica.

Dintre interpreți, Brian Aherne a lăsat să-i crească o mustață care nu-l prea prinde, Billie Burke se întrece pe ea însăși, iar Constance Bennet a fost lăsată

de mult în umbră de sora ei, Joan. Pe Bonita Granville și pe Tom Brown, i-am văzut și în roluri mai bune, ne pare rău că nu am reținut numele interpretului valetului. E, în orice caz, un chip des întâlnit pe ecranele bucureștene.

Complectarea filmului e plicticoasă, cântăreața urâtă și fotografiile nepotrivite. Nu are această complectare nici măcar scuza de a fi culturală.

TRAIAN LALESCU

Poșta redacției

ION TOLESCU VALENI. — Trimes astăzi scrisoarea lămuriri.

IACOB FLORIAN. — Scrisoarea foarte înțeleghătoare și cuminte iar versurile ce o însoțesc pline de calitate.
Rețin ultima strofă din Moș Crăciun:
„Dar astăzi seară pun și eu la căpătîiu
Sufletul meu bătrîn și gol ca un bocanc...
De vei voi și'n poarta mea să mai rămîi,
Să-mi pui în el o inspirație și-un franc!”

ION PREDA. — Cred că ați citit de curând poeziile lui Virgil Carianopol. Mai trimiteți.

VASILE FREMĂȚ. — Poezia „Închinare lui Goga” am impresia că ni-ați mai trimis-o odată fără rezultat.

Vă rog să mă credeți că, oricâtă bunăvoință am avea, nu putem publica versuri ca acestea... decât la această rubrică.

CE-I VIEAȚA

Trăire,
Simțire,
Umire,
Voire,
Muncire,
Gîndire,
Iubire,
Măhnire,
Rînire,
Zdrobire,
Murire,
Sfîrșire,
Năstire!

Ați uitat: clădire, sfîntire, pălire, smîntire, vorbire, etc etc.

PREDA SACSU. — Vă întrebăți ce putea să însemne răspunsul meu din numărul de Crăciun „alteceva poate”. Înseamnă, pur și simplu, că altceva decât versurile primite cu acea ocazie suntem gata să publicăm, întru cât întrezărim în dumneavoastră posibilități ce ne dau dreptul să sperăm. Ne-ați trimes încă trei poezii la care repet laconicul răspuns precedent.

ANATOLIE ZARUBA. — Mai trimiteți.
M. H. — Versuri promițătoare. Sufferă de oarecare retorism. Așteptăm altceva dela d-voastră.
S. M. — Am reținut „Poemul”. Mai trimiteți.

MARIA COSMA. — Recunoașteți chiar d-voastră că „e greu să ne dăm părerea dintr'o poezie”.

I. ȘTEFANESCU-BĂRCĂNEȘTI. — D-lui Ștefan Baciu îi putețiscrie pe adresa „Gândirii” sau a „Universului literar”. Poeziile primite nu le putem publica.

GE. CAPOTĂ. — Cele două poezii primite deastădată reprezintă un real progres față de primele.

r. st.

Scriitorii în provincie

(Urmare din pag. 1-a)

nesfârșit. Opera îi va răstrânge adesea această pace de gând, această odihnă în reușitor.

Dar această izolare fecundă poartă în ea însăși un principiu de distrucție. Rămășca ei îl însuși, scriitorul se închidează în aceleași formule, nu-și poate primi viziunea, nu-și poate confrunta, prin schimbul ideilor, propria poziție cu alte vibrații de înțelegere. Menținerea unui mediu intelectual, selectarea lui din numărul indivizilor de serie este, indecise, cu neputință. Scriitorul de provincie e condamnat la singurătate. El nu găsește în existența din jur nici fermentii care să-i întrețină viațitatea inteligenței, nici prospețimea de simțire. Dacă nu are îndulțitoare rezistență morală, el sfârșește prin a se irosi sufletește. Monotonia poate conduce la evadarea în vis, dar și la eroziunea lentă a rezistenței sufleteste. Scriitorul este amenințat de a fi absorbit de existența vegetativă și incropită a înconjurării: curiozitatea lui cade, sprinteneala gândului oboșește. Pe început, frăgezimea de simțire și naivitatea se spulberă: Scriitorul sfârșește trist, simțire medie și înțelegere întunecată de rutină. Se poate vedea, prin urmare, rezistența pe care trebuie să o opună scriitorul acțiunii de măcinare a mediului, și cum acesta săvârșește o acțiune permanentă și ne-cruțătoare de selecție printre scriitorii provinciali: nu dăinuie decât aceia care pot rezista uzurii. Meritul acelor care reușesc să se salveze, va fi cu atât mai mare: răstrîngerea acestei mențineri de nivel în opera de artă, va fi cu atât mai semnificativă. Sunt oamenii cari au reușit să afirme cu hotărîre coeficientul lor propriu de simțire și specificul lor de viață, împotriva puterilor coalizate ale mediului. Ei vor împurta operelor lor gravitatea reculeasă a acestor izbăniți de fiecare zi, în care au reușit să-și mențină intacte facultățile de simțire.

Vedem în aceste exemple de rezistență, dovada unei vocații literare dintre cele mai caracterizate.

M'am găsit cândva în fața lui Henry de Monfreid: ochii vii și pătrunzători, obraz emancipat și bronzat de soarele torid, energie comprimată și inteligentă suplă, curiozitate mereu impresionată față de toate spectacolele lumii și vietii. Anii îndelungi petrecuți prin deșerturi și singurătăți, exilarea printre populații primitive și lupta aprigă pentru viață, nu-i putuseră măcina supletea minții și dărzănia. Și m'am gândit atunci la nenumărații europeni doborâți în depărtare prin lipsa de sprijin moral, de droguri și alcool. Mi-am amintit un tânăr subofier francez de 27 ani, care după câțiva ani de ședere în Africa de Nord se întorcea în țară adânc sdruncinat, aproape nebun. Ce deosebea pe Monfreid de acest tânăr sfărțecat sufletește? Același coeficient de rezistență care salvează pe scriitorul de vocație care trăiește în provincie, deosebindu-l de semenii lui căzuți în drum și absorbiți de masa celor ce și-au pierdut odată pentru todeauna curiozitatea și deschiderea de suflet în fața lumii.

Nu există deci, în acest sens, scriitori de provincie. Diferențierea geografică nu are o semnificație de clasificare. Există numai scriitori, adică oameni care rousesc să-și păstreze mereu, și împotriva tuturor împrejurărilor, naivitatea, facultatea de a se minuna în fața lumii și deschiderea permanentă la miracol.

ION BIBERI

Noverre, reformatorul dansului scenic

(Urmare din pag. 5-a)

pas, fiecare gest trebuie să vorbească, să spună ceva. Astfel, pentru Noverre, dansul în doi (pas de deux) apare ca un dialog spiritual. Dansul solo ca o agreabilă reflecție iar evoluțiile corpului de balet, ca adevărate conversațiuni.

Departate de a imita natura, Noverre se inspira dintr'însa.

— „Greutatea, spunea el, este de a înfrumuseța natura fără să o desfigurezi, de a ști să conservi toate trăsăturile ei, având talentul de a i le îndulci sau de a-i da forță”.

Dând exemplul celorlalte arte cari își perfecționează tehnica fără să renunțe

la scopul lor esențial, la fel Noverre impune dansului să-și găsească echilibrul între aceste două elemente: sufletul și felul de expresie.

Opera aceasta uriașă, pe care, în mare parte, Noverre a înfăptuit-o, depășea puterile unui singur om, de aceea generațiile viitoare au dus lupta și sfârșirile lui mai departe.

Noverre a dat formula baletului clasic, cel care trebuia să fie.

Părerile lui de atunci au rămas actuale și lupta, departe de a fi sfârșită, continuă. Vocea lui arzătoare poate încă ajuta pe tinerii coreografi cari au de combătut prejudecățile obicuinute.

Din punct de vedere istoric este de-a-judecând că atunci când s'a ținut seamă de preceptele lui Noverre, baletul au fost în floare, după cum atunci când ele n'au fost luate în considerație, nici declinul n'a fost departe, precum mai târziu a fost cazul erci baletelor romantice, cari au căzut în manierism, subliniind, dealtfel, caracterul întregii lor epoci.

În acest secol al gingășiei și seducțiunii, în care dansul se identifică cu încântătoarea societate franceză, a avut loc triumfătoare reformă a marelui Noverre...

„Enfin Noverre vint, le premier en France...”

Du feu de son génie il anima la danse. Aux beaux temps de la Grèce il sut la rappeler.

En recouvrant par lui leur antique éloquence. Les gestes et les pas apprirent à parler.

MITIȚA DUMITRESCU

UNIVERSUL LITERAR

TARIF DE PUBLICITATE

LINIA CORP 5

	Lei	
Dela 10—1000 linii	7	
Dela 1000 linii în sus	8	
Anunțurile colecțiilor de loterii	6	
Bilanțuri, convocări, notificări etc.	15	
Știri artistice, judiciare, școlare	10	
Inf. comerciale minimum 5 linii	12	
Inf. financiare minimum 5 linii	12	
Inf. colecțiilor de loterii	10	
Inf. loterii de Stat	10	
Anunțuri dela industrii de Stat 1 pag.	15000	
Anunțuri comerciale 1 pag.	15000	
Anunțuri financiare asigurări 1 pag.	20000	

